

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN
KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Orhan ÜNAL

Antalya, 2018

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN
KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Orhan ÜNAL

Danışman

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Antalya, 2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

13 / 07 / 2018

Orhan ÜNAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Orhan ÜNAL'ın bu çalışması 13/07/2018 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

İMZA

Baykan : **Doç. Dr. Ayhan AKIŞ**
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye : **Prof. Dr. Osman YILMAZ**
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye (Danışman) : **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrenci Başarı ve Tutumuna Etkisi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin ders başarısı ve derse karşı tutumları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Öncelikle lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca hem bir insan hem de bir akademisyen olarak benim için çok iyi bir örnek olan, görüşleri ile akademik kariyerimde önemli bir paya sahip olan, özellikle tezimin yazım aşamasında değerli bilgi ve önerileriyle beni yönlendiren, desteğini her zaman arkamda hissettiğim ve kendisinden çok şey öğrendiğim değerli danışmanım Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya tezimin tamamlanmasında göstermiş olduğu titiz çalışmalardan ve üzerimdeki emeklerinden dolayı en içten teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgi, tecrübe ve önerilerini esirgemeyerek benimle paylaşan ve akademik kariyere başlamamda büyük paya sahip olan ayrıca tez jürimde bulunma nezaketini gösteren Sayın Doç. Dr. Ayhan AKIŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Tezimin yazım aşamasında görüş ve önerileri ile bana yardımcı olan, kendisiyle birçok noktada kader ortaklığı yaptığımız, değerli oda arkadaşım ve dostum Sayın Arş. Gör. Burak ASMA'ya müteşekkirim. Özellikle tez verilerimin analiz edilmesi sürecinde görüşlerini esirgemeyerek benimle paylaşan Sayın Merve AYVALLI'ya teşekkür ederim.

Namık Kemal Ortaokulu yöneticilerine, tezimin uygulama aşamasında özverili çalışmalarlarıyla ve yardımlarıyla bana destek olan değerli öğretmenim Hüseyin İNAN'a ve uygulamaya katılan çok kıymetli öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım.

Tanıştığımız günden bu yana her zaman yanımda olan, beni destekleyen ve tez yazım süreci boyunca kendisini ihmal etmeme rağmen bunu anlayışla karşılama nezaketini gösteren çok kıymetli eşim Saliha AKDEMİR ÜNAL'a en samimi duygularıyla teşekkür ederim.

Son olarak doğumumdan bugüne kadar yaşamımın her alanında maddi ve manevi her türlü desteği sağlayan, her türlü kararında yanımda olan, bana her şeyden önce iyi

insan olmayı öğreten aileme; babam Mustafa ÜNAL ve annem Nazmiye ÜNAL başta olmak üzere kardeşlerim Doğan ÜNAL ve Büşra ÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

Kıymetli Aileme...

Orhan ÜNAL

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ

Ünal, Orhan

Yüksek Lisans, İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Temmuz 2018, 89 sayfa

Bu çalışma sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarıları ve derse yönelik tutumu üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desene uygun olarak hazırlanmıştır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Antalya’da bulunan bir ortaokulda 25’i deney 25’i kontrol grubunda olmak üzere 50 adet beşinci sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada nicel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Uygulama kapsamında beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi konularından olan “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konuları, deney grubuna araştırmacı tarafından hazırlanan eğitici çizgi romanlar kullanılarak, kontrol grubuna ise mevcut müfredata uygun şekilde anlatılmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler uygun analiz yöntemleriyle analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlar ilgili çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılmış son olarak ise araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Eğitim, Eğitici Çizgi Roman, Eğitimde Teknoloji

ABSTRACT

THE EFFECT OF USING EDUCATIONAL COMICS IN SOCIAL STUDIES COURSE ON STUDENTS' SUCCESS AND ATTITUDES

Ünal, Orhan

Master's of Arts, Department of Primary Education

Supervisor: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

July 2018, 89 pages

The present study aims to find out the effects of using educational comics in social studies course on students' success and attitudes towards the course. To attain this goal, it is designed in accordance with pretest-post control group technique of quasi-experimental design. The study, which is conducted with 50, 5th grade students (25 experimental- 25 control) of a middle school in the province of Antalya during 2017-2018 academic year, adopts quantitative data collection techniques. Within the context of treatment, the subjects "I'm learning the map" and "Climate and my life" of 5th grade social studies course are taught to the experimental group by using the educational comics developed by the researcher but they are taught to the control group in conformity with the existing curriculum. The collected data are analysed and interpreted through appropriate analysis techniques. The research results reveal that the use of educational comics in social studies course has a positive impact on students' success; on the other hand, it does not have a significant effect on their attitudes towards the course. The results of the research are also compared to the results of the related studies and recommendations for researchers and practitioners are put forth.

Key Words: Social Studies, Education, Educational Comics, Technology in Education.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİL VE RESİMLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çizgi Roman Nedir?	7
2.2. Çizgi Romanların Sınıflandırılması	9
2.3. Çizgi Romanın Yapı Özellikleri	9
2.3.1. Çizgi Romanda Konu	11
2.3.2. Çizgi Romanda Karakter	11
2.3.3. Çizgi Romanda Dil	12
2.3.4. Çizgi Romanda Senaryo	14
2.4. Dünyada Çizgi Romanın Tarihi Gelişimi	14
2.5. Türkiye’de Çizgi Romanın Tarihi Gelişimi	21
2.6. Eğitim-Öğretim Sürecinde Materyal Kullanımı	26
2.7. Çizgi Romanların Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanımı	28
2.8. İlgili Araştırmalar	31

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Çalışma Grubu	40
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Başarı Testi.....	40
3.3.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği.....	42
3.4. Verilerin Toplanması	42
3.5. Verilerin Analizi.....	43

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	44
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	45
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	45
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	47

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	50
5.2. Öneriler	52
KAYNAKÇA	55
EKLER	66
EK-1. Başarı Testi.....	66
EK-2. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	70
EK-3. Konu Anlatım Kitapçığı	72
EK-4. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzin Yazısı.....	87
ÖZGEÇMİŞ	88
İNTİHAL RAPORU	90

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Araştırma deseninin simgesel görünümü	39
Tablo 3.2. Başarı testi madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri	41
Tablo 4.1. Deney ve kontrol gruplarının başarı testine ilişkin normallik değerleri ..	44
Tablo 4.2. Deney grubunun ön test- son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları.....	44
Tablo 4.3. Kontrol grubunun ön test- son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi	45
Tablo 4.4. Deney ve kontrol gruplarının ön test başarı testi puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları	46
Tablo 4.5. Deney ve kontrol gruplarının son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları	46
Tablo 4.6. Deney grubunun ön test- son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları.....	47
Tablo 4.7. Kontrol grubunun ön test- son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları.....	48
Tablo 4.8. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları	48
Tablo 4. 9. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi.....	49

ŞEKİL VE RESİMLER LİSTESİ

Őekil 2.1. izgi romanlarda kullanılan konuŐma ve dűŐünce balonu örnekleri..... 13

Resim 2.1. Rodolphe Töpffer'e ait Mr. Vieux Bois izgi romanından bir sayfa 15

Resim 2.2. Richard F. Outcault'e ait The Yellow Kid izgi romanından bir sayfa... 16

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

Vb.: Ve benzeri

Vd.: Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi” başlıklı araştırmanın giriş bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemler, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Geçmişten günümüze kadar hayatımızın birçok alanında günün ihtiyaç ve gerekliliklerine göre birçok değişiklik meydana gelmiştir ve gelecekte de bu durum devam edecektir. Bu değişim ve gelişim süreci içerisinde insanların yaşam standartlarında ve ülkelerin gelişmişlik ölçütlerinde de bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Uzak geçmişte ülkeleri gelişmiş olarak niteleyebilmek için ürettiği tarım ürünleri ve sahip olduğu demir çelik miktarı dikkate alınırken günümüzde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri bilgi birikimleri, bilgiye verilen önem ve bilgi üretip bu bilgiyi kullanabilmek amacıyla yapılan çalışmalar ile ilişkilendirilmektedir (Akkoyunlu, 1993).

Günümüzde bilgiye verilen değerin bu denli artmış olması eğitime verilen önemi de oldukça arttırmış ve ülkeler eğitim programlarını zamanın gerekliliklerine göre güncelleme ve iyileştirme yoluna gitmiştir. Eğitim kurumları da öğrencilerini dönemin gereklilikleri doğrultusunda en donanımlı şekilde hayata hazırlama hatta bazen hayatı eğitim kurumlarında deneyimleyebilmelerine olanak sağlayacak ortamlar oluşturma gayreti içerisinde olmuştur.

Ülkeler ve bireyler için hayati öneme sahip eğitim kavramının değişik tanımlamalarının olduğu görülmektedir. Eğitimin ülkemizde en fazla kabul gören tanımlarından birisi Ertürk tarafından yapılmıştır. Ertürk'e (1997) göre; “eğitim, bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı (amaçlı ve planlı) olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir”. Bu tanımdaki önemli noktalardan bir tanesi eğitim sürecinin belli bir plan dâhilinde yürütülmesi gerektiğidir. Eğitimi

planlı hale getirme noktasında öne çıkan unsur ise eğitimin belirli bir öğretim programı çerçevesi içerisinde sunmaktır (Uyangör, 2007). Etkili bir öğretim programı öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayacak, doğru öğrenme ve öğretme stratejileri ile desteklenmiş nitelikte olmalıdır (Tan, 2005).

Sosyal bilgiler dersi, 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulan temel derslerden birisidir. Erden, sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamıştır: Sosyal bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1996). Sosyal bilgiler dersine ait kazanımların öğrencilere kazandırılabilmesi amacıyla amaca yönelik olarak hazırlanmış ders materyalleri oldukça önem taşımaktadır. Çünkü öğrenme - öğretme sürecinde öğretim materyallerinin kullanımı, öğrenciler ve öğretmenler için etkili bir öğrenme ortamı hazırlayarak, belirlenen kazanımlara daha kolay ve etkili şekilde ulaşılmasına yardımcı olur (Yeşiltaş, 2014). Materyaller genel olarak; eğitim öğretim sürecinin etkin ve verimli şekilde kullanılmasına olanak sağlayan, kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinde etkili olan her türlü malzeme olarak tanımlanmıştır (Yiğit vd., akt: Kaymakçı, 2011).

Sosyal bilgiler dersine ait edinimlerin kazandırılması sürecinde en çok kullanılan ders materyali şüphesiz ki kazanımlara uygun olarak hazırlanan ders kitaplarıdır. Ders kitapları öğretmenlere ve öğrencilere bir rehber olarak konunun sistemli bir şekilde işlenmesine olanak sağlar. Ancak özellikle sosyal bilgiler dersi gibi sözel ağırlık taşıyan bir derste ders kitabının devamlı kullanılması ve başka ders materyalleri ile desteklenmemesi öğrencilerin derse olan ilgisini azaltabilir ve verimliliği düşürebilir. Yapılan araştırmalar da öğrencilerin okuduklarının 10% unu; işittiklerinin 26%'sını; gördüklerinin 30%'unu; görüp işittiklerinin %50'sini; söylediklerinin 70%'ini; yaptıkları şey konusunda söylediklerinin 90%'ını akıllarında tutabildiklerini göstermektedir (Üçışık, Ünlü ve Özey, 2002). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersindeki yazılı materyallerin görsel materyallerle desteklenmesi öğrencilerin derse olan ilgisini ve başarı düzeylerini arttıracaktır.

Çizgi romanlar günümüzde yazı ve resmin en uyumlu şekilde bir araya getirildiği materyaller olarak ön plana çıkmaktadır. Çizgi romanların eğitim öğretim sürecinde

kullanılması onun ders başarısına olan olumlu katkısından, derse olan ilgiyi arttırmamasından, merak duygusu oluşturmamasından ve istenilen davranış değişikliklerini sıkıcı olmayan bir şekilde sağlayabilmesinden kaynaklanmaktadır (Haugard, 1973; Kenke, 1981). Çizgi romanların ilk ortaya çıktığı zamanlardan günümüze kadar önemini ve değerini korumasında; dönemin şartlarına göre güncellenebilmesi ve içeriğinin eğlenceli ve merak uyandıracak bir anlatımla sunulabilmesi önemli rol oynamıştır. Eğitim alanındaki etkinliği ise bir konuyu bir hikâye çerçevesinde görsel ve yazılı olarak sunabilmesinden kaynaklanmaktadır (Eisner, 1985). Şüphesiz onun bu özelliği sadece yazılı olan bir ders kitabından daha ilgi çekici niteliktedir. Elbette çizgi romanların tarihi süreç içerisinde çeşitli sebeplerle önemini kaybettiği dönemler de yok değildir. Hatta çizgi romanların eğitim öğretim sürecinde kullanılmasının uygun görülmediği dönemler de olmuştur. Ancak bu dönemler çok uzun sürmemiş ve gerekli tedbirler alınarak çizgi roman önemini ve değerini tekrar kazanmıştır. Farklı araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda çizgi romanın eğitim öğretim sürecinde kullanılmasının olumlu ve olumsuz etkilerini araştıran birçok çalışma yapılmış (Carr, 1958; Witty, 1950) ve çizgi romanların üzerinde gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra eğitim öğretim sürecinde kullanılmasının uygun ve faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın odak noktasını da çizgi romanların ders sürecinde öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrencilerin ders başarıları ve tutumları üzerindeki etkisi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkisini incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda cevap aranan alt problemler ise aşağıda verilmiştir.

1.2.1. Alt Problemler

- ✓ Deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- ✓ Kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- ✓ Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- ✓ Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- ✓ Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımını öğrencilerin derse yönelik tutumunu etkilemekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim öğretim sürecinde meydana gelen değişiklikler ve yenilikler bu sürecin değişikliklere ve yeniliklere uygun şekilde güncellenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Eğitim öğretim sürecinde kullanılan materyallerin dersin verimliliği ve öğrencinin derse aktif katılımının sağlanması noktasında büyük bir etkiye sahip olduğu yapılan bazı araştırmalarla da desteklenmektedir (Özmen, 2005; Yalın, 2008). Ayrıca eğitim öğretim sürecinde faydalanılan materyallerin öğretimi destekleme, eğitim sürecini zenginleştirme, bilgiyi somutlaştırma ve kalıcı öğrenmeler sağlamada çok önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir (Halis, 2002).

Eğitim öğretim alanında kullanılması uygun olan materyallerden bir tanesi de çizgi romanlardır. Çizgi romanların eğitim öğretim sürecine dâhil olmasında onun merak uyandırma, ilgi çekici olma ve yazılı metinlerin görsellerle desteklenebiliyor olması gibi özellikleri etkili olmuştur. Çizgi romanların eğitim öğretim sürecinde kullanılması Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başta olmak üzere öncelikle yurt dışında başlamıştır (Green ve Myers, 2010; Tatalovic, 2009). Eğitici çizgi romanların ders sürecindeki etkinliği üzerine yurt dışında çeşitli araştırmalar yapılmış (Beard ve Rhodes, 2002; Brocka, 1979; Haugaard, 1973; Hutchinson, 1949; Muniran, Ridzal ve Yusof, 2008; Rota ve Izquierdo, 2003; Sones, 1944; Song, Heo, Krumenaker ve Tippins, 2008; Trent ve Kinlaw, 1979; Williams, 1995) ve bu çalışmalar genel olarak eğitici çizgi romanların eğitim öğretim sürecine olumlu katkılarının olduğunu göstermiştir. Ülkemize çizgi romanın eğitim sürecinde

kullanımı konusunda yapılmış olan çalışmalar sınırlı sayıda kalmıştır. Ancak son yıllarda çizgi romanların fen eğitimi (Özdemir, 2010; Orçan, 2013), dil öğretimi (Marım, 2010, Efecioglu, 2013), vatandaşlık ve demokrasi eğitimi (Topkaya, 2014) ve sosyal bilgiler eğitimi (İlhan, 2016) alanlarında kullanımı üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Konu ile ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde görüleceği gibi sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitici çizgi roman kullanımı üzerine yapılan çok az sayıda çalışma vardır. Bu çalışma sosyal bilgiler eğitimi alanındaki bu eksikliği giderme ve ilgili literatüre katkı sağlama gibi amaçları doğrultusunda önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

- ✓ “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konularını kapsayan 3 haftalık uygulama sürecinde öğrencilerin derse katılım düzeylerinin eşit olduğu varsayılmıştır.
- ✓ Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin deneysel ortam dışında yaşadıkları olgunlaşma ve değişimlerin aynı olduğu varsayılmıştır.
- ✓ Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konularına ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerinin eşit olduğu varsayılmıştır.
- ✓ Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi ve tutum ölçeği sorularına içtenlikle ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- ✓ Araştırmada elde edilen veriler 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Antalya’da bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırma süreci beş hafta ve haftada iki ders saati ile sınırlıdır.
- ✓ Çalışmanın verileri “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konuları ile sınırlıdır.

- ✓ Araştırmada kullanılan ders materyali, derse yönelik hazırlanan eğitici çizgi roman kitapçığı ile sınırlıdır.
- ✓ Sosyal bilgiler dersinde çizgi romanı kullanımının öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkisine yönelik bulgular; “Başarı Testi” ve “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğı”nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı (amaçlı ve planlı) olarak istedik değışme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1997).

Sosyal Bilgiler Dersi: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiğı; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB, 2005).

Çizgi Roman: Metin ve resim gibi birbirinden tamamen farklı iki unsurun bir kurgu etrafında bileşiminden oluşan bir anlatım sanatıdır (Eisner,1985).

Tutum: Bir bireye atfedilen ve onun psikolojik olay ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimdir (Erkuş, 1994).

Akademik Başarı: Bu çalışma içerisinde akademik başarı, öğrencilerin geliştirilen başarı testinden almış oldukları puan olarak değerlendirilmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, öncelikle çalışılan konu hakkında kavramsal çerçeve; çizgi romanın ne olduğu, çizgi romanın dünyada ve ülkemizdeki tarihi seyri son olarak ta çizgi roman eğitim ilişkisi genel başlıkları altında sunulacaktır. Bu bilgilerin devamında çizgi roman başta olmak üzere görsel özellikleri ön plana çıkan eğitim materyalleri üzerine yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. Çizgi Roman Nedir?

Çizgi roman; tarih sahnesine çıktığı ilk andan itibaren insanlar tarafından büyük ilgiyle karşılanmış ve dönem dönem dalgalanmalar yaşasa da bu ilgisini sürdürmeyi başarmış bir sanat dalıdır. Çizgi romanın sanat dalı olarak kabul edilmesi ve insanların ilgisini bu kadar uzun süre çekmeyi başarabilmesi bile onun toplum içerisinde edindiği yer hakkında bir göstergedir. Bazı yazarlar çizgi romanı sinemadan sonra 9. sanat dalı olarak görmektedirler (Bolan, 2000; Alpin, 2006).

Çizgi romanın ne olduğuyla ilgili içerik olarak birbirinden farklılıklar gösterebilen çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu farklılıkların temelini genel olarak kişilerin çizgi romandan ne anladıkları, neyi çizgi roman olarak gördükleri ya da görmedikleri, çizgi romanın içeriğinde nelerin olması gerektiği ve tanımı yapan kişinin yaşadığı dönemin anlayışı içerisinde çizgi romanı ele alması gibi konular oluşturmaktadır. Örneğin kimileri çizgi romanın resimlerle bir konuyu, bir olayı ya da bir durumu anlatmak olduğunu düşünürken kimileri bu resimlerin yazılarla desteklenmediği sürece çizgi roman olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. McCloud (1994) da, çizgi-romanı tanımlama çabasının bir süreç olarak değerlendirilmesi gerektiğini, yeni nesillerin yeni bakış açılarıyla yeni tanımlar üreteceğini dolayısıyla çizgi romanın tanımının günün şartlarına göre güncelleneceğini ifade etmiştir. Buna benzer olarak Kireççi (2008), çizgi romanların ortaya çıktıkları dönem ve kültüre göre tanımlanması gerektiğini ifade etmiştir. Çizgi romanların yaşanılan dönemin özelliklerine göre farklılık göstermesi ve bu alanda meydana gelen yenilikler çizgi

romanın herkes tarafından kabul edilebilir bir tanımının yapılmasına engel olmaktadır. Çizgi roman hakkında yapılan bazı tanımlar ise aşağıda verilmiştir.

Eisner'e (2005) göre; çizgi-roman metin ve resmin birleşiminden oluşur ve okura da hem sözel hem de görsel olarak hitap etmesi gerekir. Yıldır'a (1984) göre çizgi roman özellikleri bakımından birbirlerinden farklı iki ana unsurun yani yazı ve resmin birleşmesiyle ortaya çıkan bir sanattır. Alsaç (1994) ise çizgi romanı resim ya da çizim dizeleriyle öykü kurgulama sanatı olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda Ceran iyi bir çizgi romanı, anlaşılır bir hikâyeyi anlaşılır bir anlatımla aktarandırı şeklinde ifade etmiştir (Ceran, 2005). Bu tanımlar modern çizgi romanın kendisinden olanları içerebilmesi ve kendisinden olmayanları dışarıda tutabilmesi bakımından bazı eksiklikler taşımaktadır. Çizgi-romanın en önemli özelliği resim-yazı ilişkisi, daha doğrusu resim ve yazının bir bütünlük içerisinde sunulmasıdır. Çizgi romanın kalitesini de belirleyen aslında çizgi romanın ana unsurları olan resim ve yazı arasındaki bu bütünlük ve uyumdur. Bu noktada modern çizgi romanın kurucusu sayılan ve aynı zamanda sanat eleştirmeni ve eğitim bilimci olan İsviçreli Rodolphe Töpffer çizgi romanı; "resim ve metnin olduğu bir kâğıt üzerinde metin olmadan resmin, resim olmadan da metnin eksik kaldığı, ardışık bir iletişim aracı" olarak tanımlamıştır (Sargologos, 2011).

Çizgi romanlar çoğu zaman karikatürle karıştırılsa da aslında aralarında belirgin farklılıklar söz konusudur. Çizgi roman süreklilik içerir ve birçok sayfadan oluşurken karikatür anlık ifadelerin çizimidir, kısa çizimlerden oluşur ve belli bir şeyi vurgular (Horn, 1976; Yıldır, 1987).

Verilen bu bilgiler ışığında çizgi romanın genel özellikleri şu şekilde ifade edilebilir:

1. Birbirini takip eden resimlerle anlatılan bir hikâyenin olması,
2. Karakterlerin sahip olduğu özelliklerin süreklilik arz etmesi,
3. Konuşma veya metnin resimle birlikte verilmesi,
4. Resim ve metnin arasında bir bütünlük olması ancak ağırlığın resimde olması,
5. Düzenli aralıklarla yayımlanması (Tuncer, 1993).

2.2. Çizgi Romanların Sınıflandırılması

Çizgi romanlar zaman zaman farklı bakış açıları doğrultusunda farklı kategorilere ayrılmışlardır. Örneğin çizgi romanlar içeriklerine göre güldürü, macera, polisiye, politik gibi türlere ayrılabilir. Kagelmann ise çizgi romanları içeriğine göre türlere ayırmanın sınırsız olabileceğini ifade etmiş ve kendi çizgi roman sınıflandırmasını oluşturmuştur. Ona göre çizgi romanlar iki türden oluşur: birincisi gerilim yaratan macera çizgi romanları, ikincisi ise neşe veren güldürü çizgi romanlarıdır (Kagelmann, 1976). Tuncer, Kagelmann tarafından yapılan bu sınıflandırmanın yerinde olduğunu ancak klasikleri ve politik türde yapılan çizgi romanların da bu sınıflandırmaya dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Tuncer, 1993). Başımoğlu, (2009) ise çizgi romanları;

- ✓ Bilim-kurgu türü çizgi romanlar,
- ✓ Stempunk (Bilim-kurgu ile fantastik unsurların harmanlanması ile oluşturulan) türü çizgi romanlar,
- ✓ Polisiye türü çizgi romanlar,
- ✓ Otobiyografik türü çizgi romanlar,
- ✓ Alternatif tarih içerikli çizgi romanlar,

olmak üzere beş sınıfa ayırmıştır.

2. 3. Çizgi Romanın Yapı Özellikleri

Çizgi romanlar anlatılmak istenen durum ya da olayın resim ve yazının bütünleşmesiyle oluşturulan ve birbirini izleyen kareler aracılığıyla verilmesini sağlayan bir anlatı şeklidir (Topkaya, 2014). Çizgi romanı oluşturan çizimler kareler ya da çerçeveler biçiminde düzenlenir. Her çerçeve ya da kare bir sahneyi gösterir (Alsaç, 1994). Çizgi romanları oluşturan iki ana unsur vardır. Bunlar resim ve yazıdır. Bir çizgi romanın kalitesi ve okuyucu tarafından beğenilmesi bu iki unsur arasındaki uyumla ilgilidir. Anlatılmak istenen duruma uygun olacak şekilde resim veya yazıya ağırlık verilir. Ancak resmin ağırlıkta olması okuyucunun öyküyü izlemesini kolaylaştırır. Zaten çizgi romanları çekici kılan en önemli unsur

resimlerdir. Resim ve yazı arasındaki dengeyi sağlayabilen başarılı çizgi romanlar bu başarılarını genellikle resme ağırlık vererek ve resimleri yazı ile destekleyerek sağlamışlardır. Çizgi romanda yazıya ağırlık verilmesi onun görsel olma özelliğinden çalacağı için takip özelliğini aksatır ve durağanlaştırır (Cantek, 2014).

Çizgi roman çizerlerinin karşılaştığı sorunlardan birisi resmin anlattığını metinde tekrarlamaktır. Resim-metin uyumu bu noktada önem taşımaktadır. Çizimde karşılaşılan diğer bir sorun ise birbirini izleyen ama yine de birbirinden farklı olan resimleri çizmektir (Inge, 1979).

Çizgi romanda yazılar, anlatılmak istenen durumu betimlemek amacıyla veya zamanın değiştiğini ortaya koyması açısından karenin altında ya da üstünde bir açıklama ya da konuşma ve düşünce balonu şeklinde verilmektedir (Alsaç, 1994).

Çizgi romanların en önemli özelliklerinden birisi de çerçeveler arasındaki bağlantıdır. Bu noktada çizgi romanlar, bazılarının düşündüklerinin aksine, anlatılmak istenen her şeyi çerçevelerin içerisinde bulunan resimler ve yazılara sığdırıp okuyucuyu tembelleştirmemektedir. McCloud'a (1994) göre çizgi romanda anlam oluşturmanın en önemli noktası çerçevenin kendisi değil, çerçeveler arasındaki bağlantıdır. Çerçevelerin arasında kalan boşluklar aslında okuyucuyu sürece dâhil ediyor. Okuyucunun zihni; bir çerçeveden diğerine geçişte oluşan boşluğu kendisi tamamlayarak çerçeveler arasında bir bağlantı kuruyor. Bir başka ifadeyle kâğıt üzerinde yazılmamış ve çizilmemiş olanları ya da kısacası olmayanları zihnimize yaratarak çizgi romanın öyküsünü kendimiz tamamlıyoruz (Başımoğlu, 2009). Okuyucu ilk çerçevede birisinin elinde silah olan iki kişi görür ve ikinci çerçevede elinde silah olmayan kişinin vurulmuş olduğunu görürse arada kalan vurulma anını ve vuran kişiyi zihninde kendisine göre canlandırabilir. Çizgi roman okuyucunun zihnini aktif tutmasını ifade eden bu özelliğiyle sinema ve televizyondan ayrılır. Sinema ve televizyonda anlatılacak olan her şey genellikle seyircinin gözü önündedir. Görüntüler arasındaki boşluk azaldıkça izleyicinin durumu anlamlandırmak için harcaması gereken çaba da azalır (Başımoğlu, 2009). Çizgi romanlar ise okuyucuya yalnızca çerçeveleri verir ve aradaki bağlantının okuyucu tarafından kurulmasını talep eder. Çizgi romanı okuyucu açısından çekici kılan özelliklerinden birisi de işte bu okuyucunun öyküye aktif katılım özelliğidir.

2.3.1. Çizgi Romanda Konu

Çizgi romanların konuları hitap ettikleri geniş kitle göz önüne alındığında her düzeyden kişinin ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Burada önemli olan diğer bir nokta ise seçilecek konunun basit ve anlaşılır olmasıdır (Tuncer, 1993). Çizgi roman seçilecek olan konu üzerine inşa edileceği için konu seçimi ve konunun okuyucunun ilgisini çekecek şekilde işlenmesi önem taşımaktadır.

Özellikle 1930'lu yılların macera türündeki çizgi romanlarının konularını belli bir tema üzerinden işlediği görülür. Bu tema; düzen ve düzenin bozulması, düzeni bozan kötü karakter ile kahraman arasındaki çatışma ve kahramanın bozulan düzeni kötü kahramanı yenerek düzeltmesi şeklindedir (Diegritz, 1979). Bu tema günümüze gelene kadar da popülerliğini korumuştur.

Çizgi roman konularının seçiminde yaşanan toplumun değerleri ve tarihi birikimleri, günün şartları, siyasi gelişmeler ve yaşam biçimleri de etkili olmaktadır. Çizgi romanlar genellikle bu başlıklardan beslenerek yayınlanmaktadır. Örneğin ülkemizde çizgi romanlar 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar tarihi çizgi romanlardan oluşurken (Tuncer, 1993) bu dönemden sonra güncel konuların eleştirel bir anlatımla sunulduğu çizgi romanlar yaygınlaşmıştır.

2.3.2. Çizgi Romanda Karakter

Çizgi romanların en önemli unsurlarından birisi karakterleridir. Bu bilgiyi yayınlanan birçok çizgi romanın ismini karakterinden alması da desteklemektedir (Kireççi, 2008). Çizgi romanlardaki karakterler zaman içinde çok belirgin ve değiştirilemeyecek özellikler kazanır. Bu özelliklerin kazanılmasında çizer kadar okuyucunun da rolü vardır. Çizdikleri karakterlerin özelliklerini değiştirememekten sıkılan, karakterleri okuyucu tarafından çok sevilse bile, yeni arayışlar içerisine giren çizgi roman çizerleri de olmuştur (Alsaç, 1994).

Çizgi romanlarda genellikle karakterler birbirinden kesin çizgilerle ayrılmıştır: İyi karakter ve onun düşmanı olan kötü karakter. İyi karakter çizgi romanın üzerine kurulduğu asıl karakterdir. İyi olan asıl kahramanın genellikle doğüstü özellikleri vardır, yaşlanmazlar ya da ölmezler. Bu kahramanlar iyinin ve doğrunun yanında yer alır kötülere karşı ise amansız bir savaş verir ve bu savaştan genellikle galip

ayrılırlar. İyi karakter vücut yapısı, yüz hatları, karakter özellikleri vb. her bakımdan üstün niteliklere sahipken karşısında olan kötü karakter bu niteliklerden oldukça uzaktır (Tuncer, 1993). Ancak bu kesin karakter ayırımının bazı istisnaları da yok değildir. Özellikle son dönemde ortaya çıkan bazı çizgi romanların ana kahramanları beklentilerin dışında iyi özellikleri ile değil toplumca hoş görülmeyen karakter özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bülent Üstün tarafından çizilen Kötü Kedi Şerafettin çizgi romanı bu durumun en güzel örneklerindedir.

Çizgi romanlarda zaman zaman okuyucunun ilgisini çekmek amacıyla kahramana yer ve zaman yolculuğu yaptırılabilir ya da yeni karakterler oluşturulabilir. Bu karakterler ya asıl kahramanın düşmanı ya da asıl kahramanın iyi özelliklerini ortaya çıkaracak destekçi kahramanlardır (Alsaç, 1994).

Okuyucu kendisini özdeşleştirdiği iyi karakterin, kötü karakteri sonunda alt edeceğini bilir. İyi karakter zaman zaman engellerle karşılaşsa ya da istediklerini gerçekleştirilemese dahi sonunda kötü karakteri alt etmeyi genellikle başarır. Ayrıca okuyucular da kendilerini özdeşleştirdikleri kahramanların sevinç, üzüntü ve kederlerini kendi iç dünyalarında yaşamaktadır.

Çizgi romanların ana karakterleri uzun süre erkek kahramanlardan seçilmiştir (Batman, Tarzan ve Tarkan gibi). Kadın kahramanların başrolü alması ise daha sonraki dönemlerde olmuştur. Bunların yanında ana karakterin hayvanlardan seçildiği çizgi romanlar da olmuştur (Tuncer, 1993).

2.3.3. Çizgi Romanda Dil

Çizgi romanda kullanılan dil basit sade ve anlaşılır nitelikte olmalıdır. Konuşma dili okuyucuyu sıkmayacak nitelikte ve uzunlukta olmalıdır. Çünkü çizgi roman resim ve yazının harmanlanmasıyla oluşturulsa da ağırlık resimdedir ve resimler yazı ile desteklenir. Çizgi roman içerisinde yazının kullanılması ilk olarak çerçevenin altında ya da üstünde bulunan bir şerit içerisine yerleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu şeritler çizgi romanın anlattığı öyküyü desteklemek amacıyla kullanılmıştır ve bu şeritlerde genellikle kahraman tanıtılmış, konu, yer ve zaman hakkında genel bilgiler verilmiştir (Tuncer, 1993).

Çizgi romanlarda karakterler arasında geçen konuşmaların yer aldığı konuşma balonları ise ilk defa 1896 yılında The Yellow Kid (Sarı Çocuk) çizgi romanının çizeri Richard Fenton Outcalt tarafından kullanılmıştır (Başimoğlu, 2009).

Şekil 2.1. Çizgi romanlarda kullanılan konuşma ve düşünce balonu örnekleri

Konuşma balonlarının yaygınlaşması ise 1930'lu yıllardan sonra olmuştur. Konuşma balonları ilk ortaya çıktığı zamanlarda adından da anlaşılacağı üzere balona benzer bir biçimde kullanıldı. Konuşma balonunun biçimi günümüzde çizerin isteği doğrultusunda ufak değişiklikler geçirse de aynı amaçla kullanılmaya devam etmektedir. Konuşma balonunun içerisinde yer alan yazı doğrudan karaktere ait bir sesi ifade eder ve bu noktada düşünce balonundan ayrılır. Balonun içerisindeki yazıyı okumak aslında karakterin söylediğini dinlemek gibidir (Başimoğlu, 2009). Konuşma balonlarında grafik özelliklerin kullanılması (yazıların ince, kalın veya daha büyük yazılması gibi) konuşmanın ritmi, tonu, yüksekliği hakkında okuyucuya bilgi vermektedir (Tuncer, 1993).

Çizgi romanlarda konuşma balonlarına benzer olarak ancak farklı amaçlarla kullanılan diğer metin ögesi ise düşünce balonlarıdır. Konuşma balonları karakterin o anda ne düşündüğünü temsil eden yazıların yer aldığı alandır. Bu nedenle konuşmanın değil düşüncenin ifadesidir. Yani çerçeve içerisinde bulunan diğer karakter, düşünmekte olan karakterin ne düşündüğünü bilmez, bu düşünce çizer tarafından yalnızca okuyucu için verilir (Başimoğlu, 2009).

Çizgi romanda kullanılan sözcükler ise hitap edilen yaş grubuna uygun nitelikte olmak koşuluyla günlük yaşamdan ya da edebi dilden alınabilir. Ayrıca çizgi romanlarda kullanılan özel işaretler artık günümüzde uluslararası bir nitelik taşımaktadır (Pforte, 1974). Şöyle ki; kalp figürü aşkı, soru işareti belirsizliği, notalar

müziği, ünlem işareti şaşkınlığı ve karakterlerin yüzündeki damlacıklar ise terlemeyi sembolize etmektedir (Tuncer, 1993).

2.3.4. Çizgi Romanda Senaryo

Bolan'a (2000) göre her çizgi roman bir öykü anlatır. Bu öyküler; ya tarihidir ya günümüzde geçer ya da bilim-kurgu türündedir. Çizgi romanın türü ne olursa olsun anlatılan öykünün çizgi roman senaryosu olması üç aşamada gerçekleşir.

- a) *Konu*: Anlatılacak olan öykünün özetidir. Çok uzun olmamalı birkaç cümleyle ifade edilebilmelidir. Öykü yazarı öyküsünü birkaç cümle ile özetleyemiyorsa çizgi romanın kurgusu tam manasıyla hazır değildir.
- b) *Tretman*: Özeti verilen konunun daha uzun bir açıklaması demektir. Burada anlatılacak olan konunun ana hatları edebi kaygıdan uzak şekilde açık ve net cümlelerle ifade edilir. Konu ile alakalı bütün ayrıntılar bu bölümde verilir.
- c) *Senaryo*: Burada ilk olarak öyküde yer alan karakterlerin özellikleri anlatılır. Daha sonra bu karakterler arasında geçen konuşmalar, tretmanda yer alan öykü doğrultusunda, açık şekilde verilir.

2.4. Dünyada Çizgi Romanın Tarihi Gelişimi

Çizgi roman konusunda çalışan araştırmacılar tarafından çizgi romanın ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı hakkında kesin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu durumun başlıca sebebi bu araştırmacıların çizgi roman tanımı içerisine neyi koyduğu ya da neyi çizgi roman olarak kabul ettikleri ile ilgilidir.

Çizgi romanların tarihini milattan önceki dönemlere kadar gittiğini düşünen bazı araştırmacılar vardır. İlk insanların mağaraların duvarlarına çizdikleri resimler, mısırlıların kullandıkları hiyeroglif yazısı ya da milat öncesi insanların gündelik eşyaları üzerine çizdikleri sıralı resimler çizgi romanın ilk örnekleri olarak kabul edilir (Smith, 1985; Başımoğlu, 2004). Çizgi romanı, resimlerin artarda gelerek bir olayı anlatması tanımıyla ele alırsak tarih öncesine ait bu eserler çizgi roman olarak kabul edilebilir. Ancak bu konudaki genel görüş bu eserlerin çizgi roman olarak kabul edilemeyeceği yönündedir. Çünkü çizgi romanı oluşturan iki ana unsur vardır

bunlardan birisi resim diğeri ise yazıdır. Tarih öncesi dönemlere ait bu resimlerin ise yazıdan yoksun olduğu bilinmektedir. Çizgi romanda aranan diğeri bir nokta ise basılı olmasıdır (Cantek, 2014). Dolayısıyla çizgi romanın tarihini duvar resimlerinde ya da hiyeroglif yazılarında aramak zorlama bir çaba olarak görülmektedir.

Modern çizgi romanların en başarılı örneklerini Amerikalı çizerler vermiş olsa da bu türün ilk örnekleri Avrupa topraklarında yaşayan bir çizer tarafından hazırlanmıştır. İngiliz William Hogarth 18. yüzyıl Avrupa'sında kendine has gravür, karikatür ve resim çalışmalarında resimle birlikte yazıyı da kullanmış ve modern çizgi resmin öncülerinden birisi olmuştur (Yağlı, 2017). Aynı zamanda eğitim bilimci, siyasetçi, karikatürist ve yazar olan İsviçreli Rodolphe Töpffer (1799-1846) çizdiği panellerde resim-yazı ilişkisini kurmayı başarmış ve modern çizgi romanın öncüsü olmuştur. Resimde metnin bu şekilde kullanılması o zamana kadar karşılaşılmayan bir tarzıdır. Öyle ki Goethe, Töpffer'in yaptıklarını çok beğendiğini ve bunun yeni bir sanatın öncüsü olduğunu ifade etti (Cantek, 2014). Töpffer, çizgi romanda resim-yazı ilişkisini şu şekilde ifade etmiştir: “Karelerimde resimlerin altında birkaç satır yazı var. Yazılar olmasa resimlerin neyi anlatmak istediği bilinmeyecek. Yazılar da resim olmasa bir şey ifade etmeyecek. Her iki ögenin birleşmesiyle bir tür roman oluştu” (Cantek, 2014). Töpffer'e ait *Mr. Vieux Bois* ve *Voyages en Zig-zag* modern çizgi romanın ilk örnekleri olarak gösterilir.

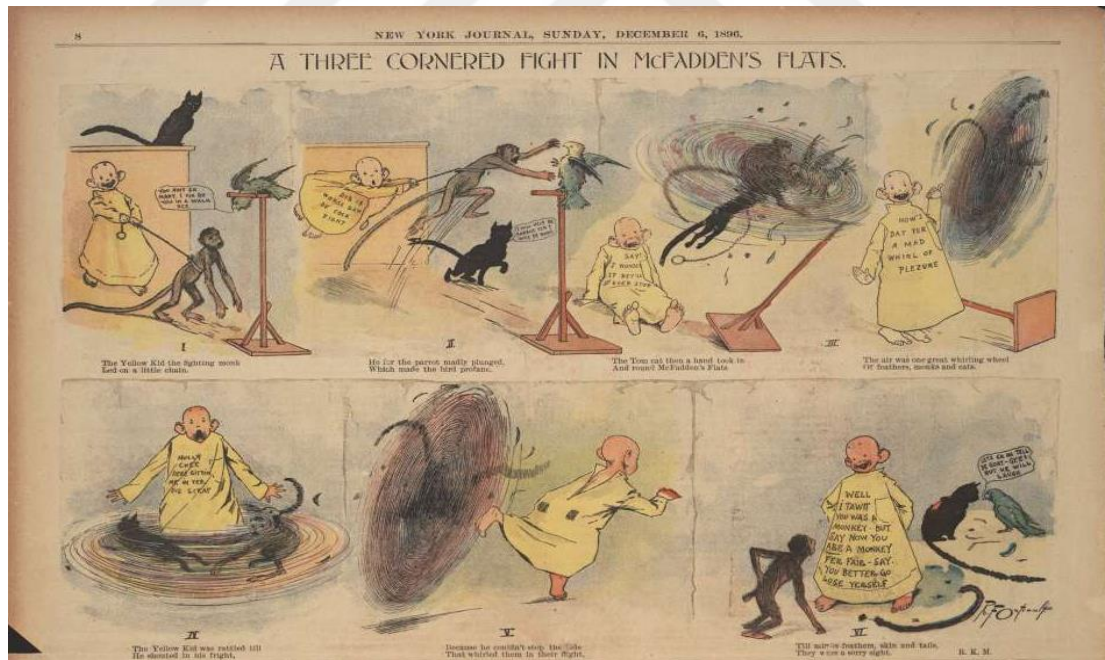

Resim 2.1. Rodolphe Töpffer'e ait *Mr. Vieux Bois* çizgi romanından bir sayfa

Töpffer'in çizgi romanlarında metin resmin altında yatay şekilde veriliyordu. Metnin konuşma balonlarının içine yerleştirilmesi yani kahramanların konuşturulması ise daha sonraki dönemlerde olmuştur.

Amerika kıtasında modern çizgi romanların ortaya çıkması gazetesinin tirajını arttırmak isteyen Joseph Pulitzer'in renkli karikatürlerin yer aldığı pazar ekleriyle olmuştur (Horn, 1976). Pulitzer yapmış olduğu bu atılıma gazetesinin tirajını arttırmayı başardı. Bunun üzerine en önemli rakibi Hearts da Pulitzer'den daha iyisini yapmak için en iyi çizerleri gazetesine transfer etmeye başladı (Tuncer, 1993; Cantek, 2014).

1895'de Richard Felton Outcault tarafından çizilen Hogan's Alley isimli kahraman Amerika kıtasında modern çizgi romanın ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Gazetenin renkli yayına başlamasıyla birlikte kahramanın elbiseleri sarıya boyanmış ismi ise *The Yellow Kid* (Sarı Çocuk) olarak değiştirilmiştir (Tuncer, 2008). Bu eser modern çizgi romanın bütün temel özelliklerini taşımasının yanında devamlılığı olan bir yayın da olmasıyla döneminin karikatürlerinden ayrıldı.

Resim 2.2. Richard F. Outcault'e ait *The Yellow Kid* çizgi romanından bir sayfa

Outcault gibi çizgi roman çizerleri sayesinde 1890'lı yıllar günümüz çizgi romanının Amerika'da temellerinin atıldığı yıllar olmuştur.

Birinci dünya savaşına kadar olan dönemde George Mc Manus tarafından hazırlanan *Bring Up Father* (Güngörmüşler) çizgi romanı ise bu dönemin en başarılı çizgi romanları arasındaydı ve bu başarısını uzun yıllar yayınlanarak kanıtladı. Dönemin diğer önemli çizgi romanları arasında ise *Little Nemo* ve *Krazy Kat* gösterilebilir. 1920'lere kadar süren bu ilk dönem çizgi romanlarının teması genel olarak çeşitli tehlikeler karşısında çaresiz kalan kahramanın bu tehlikeleri şans yardımıyla bertaraf etmesi biçimindedir (Diegritz, 1979).

Bu dönemin diğer bir özelliği ise çizgi romanların yayınlanma şeklinde ortaya çıkmıştır. Tiraj ve masraf kaygısından dolayı pazar eki olarak yayınlanan renkli çizgi romanların yerini günlük olarak yayınlanan siyah-beyaz çizgi romanlar almıştır. 1907 yılında ilk defa *Mutt and Jeff* isimli çizgi roman günlük olarak gazetelerde basılmaya başlandı. Yine *Krazy Kat* ve *Bring up Father* çizgi romanları da günlük olarak basıldı. Bu şekilde çizgi romanlar Amerikan gazetelerinde daimi yer edinmiş oldu (Tuncer, 1993).

Amerika Birleşik Devletleri'nde çizgi roman hızla gelişirken Avrupa'da ve Arjantin gibi bazı ülkelerde çizgi romanda henüz resim yazı bütünlüğü tam olarak sağlanamamıştı. Ancak bu durum çok uzun sürmedi ve 1915 yılından itibaren İngiltere, Arjantin ve Avustralya başta olmak üzere birçok ülkede orijinal çizgi romanlar yayınlandı (Diegritz, 1979).

1920-1925 yılları arasında çizgi romanlar kendi anlatımını, temalarını ve dilini oluşturmuş kendisini yeni bir sanat dalı olarak kabul ettirmeyi başarmıştır (Horn, 1976). Bu dönemde; *Blondie* (Fatoş), *Gassoline Alley* ve *Little Orphan* gibi uzun yıllar okuyucunun beğenisini kazanmayı başarmış ve farklı dillere çevrilmiş çizgi romanlar öne çıkmıştır. 1920'lerde çizgi romanların konuları genellikle eğlenceli aile öyküleri olarak işlenmiş, hayal ürünlerinin yerine gerçekçilik öne çıkmıştır (Diegritz, 1979). 1929 yılı çizgi romanda macera türü kullanılmaya başlanmıştır. Bunun en güzel örneği 1929 yılında Harold Foster tarafından hazırlanan, etkisini uzun yıllar sürdüren, romanı yazılan ve sinema filmi de çekilen *Tarzan* çizgi romanıdır. 1929 yılında başlayan macera türü çizgi romanlar 1930'lu yıllar boyunca etkisini korumuştur. Macera türündeki çizgi romanlar yalnızca Amerika'da değil dünyanın birçok ülkesinde çok sevildi. İyi bir ticari ağ sayesinde Amerikan çizgi

romanları farklı ülkelerde boy gösterdi. Bu durum ülkelerin kendi özgün çizgi romanlarını üretmesine de yol açtı. Ancak bu çizgi romanlar Amerikan çizgi romanları kadar kaliteli değildi. Yalnızca Belçikalı Georges Remi tarafından özenle çizilen, kolay okunabilen ve başarılı bir senaryoya sahip olan *Tintin* (Tenten) kalite anlamında Amerikan çizgi romanları ile rekabet edecek düzeydeydi (Cantek, 2014). *Tintin* gibi çizgi romanların az olması nedeniyle Avrupa'da ve diğer birçok ülkede İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar Amerikan çizgi romanları egemen olmuştur.

Çizgi romanda 1930'lu yıllar aynı zamanda çizgi romanların dergi halini aldığı dönemler olarak kabul edilir. İlk çizgi roman dergisi 1933 yılında *Funnies on Parade* adıyla ABD'de yayınlandı ve özendirme ürünü olarak ücretsiz dağıtıldı (Tuncer, 1993). 1939 yılında ABD'de altmış çizgi roman dergisi varken 1945 yılına gelindiğinde bu sayı yüze çıktı (Cantek, 2014). Bu dergilerden birisinde ortaya çıkan bir süper kahraman ise kendisinden sonra geleceklerin öncüsü oldu. *Superman* 1938 yılında aksiyon türünde bir çizgi roman olarak yayınlandı ve etkisini farklı sanat dallarında günümüze kadar sürdürdü. Superman ile başlayan süper kahraman furyası İkinci Dünya Savaşının da etkisiyle büyüdü. Batman (1939), Sub-Mariner (1939), *The Human Torch* (1939) ve *Captain Marvel* (1940) bu dönemde yayınlanan süper kahraman çizgi romanlarının en önemlileridir. Çizgi roman alanındaki bu gelişmelerden dolayı 1938-1949 yılları arası Amerika Birleşik Devletleri'nde çizgi romanların altın çağı olarak kabul edilir (Haugen, 2005).

İkinci Dünya Savaşı boyunca Amerika'da ve Avrupa'da (Almanya hariç olmak koşuluyla) savaş içerikli çizgi romanların sayısı oldukça arttı. Savaş sonrasında ise Amerikan çizgi romanlarına savaş boyunca ulaşma sıkıntısı yaşayan Avrupa devletleri biraz da zorunlu olarak kendi çizgi romanlarını üretmeye başladılar. Bu devletlerden en önemlileri *Red Kit* gibi çizgi romanlarla kendi ekolünü oluşturmaya çalışan Belçika ve *Tex Willer* ile *Pecos Bill* gibi iki önemli çizgi romanı piyasaya sunan İtalya'dır. Bu gelişmeler sonucunda 1950'li yıllarda Amerikan çizgi romanı yaratıcılık ve canlılık açısından üstünlüğü Avrupa'ya kaptırdı (Cantek, 2014).

1950'ye gelindiğinde Amerikan çizgi roman yayıncılığında gerileme süreci başladı. Bu gerilemenin arkasında yatan çeşitli sebepler vardır. Amerikan halkının gazetelerdeki çizgi romanların aşırılığından dolayı bu türden sıkılmış olması, en

önemli çizgi roman çizerlerinin bu dönemde ölmesi ve çizgi romanların yenilik özelliklerini kaybetmeleri bu gerilemenin en önemli sebeplerindendir (Horn, 1976). Bu gerilemenin önünü almak isteyen yayıncılar cinayet, şiddet ve korku içerikli kontrolsüz bir yayın sürecine girdiler. Bu şekilde piyasaya çıkan dergiler belirli bir başarı elde etmişse de kısa sürede kamuoyunun tepkisini çekmiş hatta konu Amerikan senatosuna kadar gitmiştir. Senato, gençlerin suç işleme sebeplerini ele alırken olağan şüpheliler arasına çizgi romanları da dâhil etmişti. Çizgi roman yayıncıları tüm bu gelişmeler üzerine 1954 yılında bir toplantı düzenlemişler ve Çizgi Roman Yayın Kuralları (*Comics Code Authority*) adı altında bir metin hazırlamışlardır. Bu metnin bazı maddeleri şu şekildedir (Tuncer, 1993).

- ✓ Suç, güvenlik güçlerini küçük düşürecek şekilde gösterilmeyecek; okuyuculara, suçluları özendirerek biçimde verilmeyecektir.
- ✓ Polis, yargıç, devlet memurları, toplum içerisinde saygınlığa sahip kurumlar, mevcut otoriteye karşı gösterilmeyecek; böyle bir durumun olması halinde bile istisnai bir durum olduğu belirtilerek sonunda kanuni cezası verilecektir.
- ✓ Boşanma alaylı bir şekilde ele alınmamalı ve özenilecek bir durum gibi aktarılmamalıdır.
- ✓ Aile birliği ile ilgili bütün durumlarda amaç çocukların ve ailenin korunması olmalıdır.
- ✓ Hiçbir çizgi romanın başlığında “dehşet” (Horror) veya “korku” (Terror) sözcükleri kullanılamaz.
- ✓ Günlük konuşma diline ve argo sözcüklere yer verilmekle birlikte, aşırıya gitmekten kaçınılmalı ve mümkün olduğu kadar düzgün gramer kullanılmalıdır.
- ✓ Korku, aşırı kan dökme, kanlı ve iğrenç suçlar, ahlak düşkünlüğü gibi sahneler yasaktır.
- ✓ Uyuşturucu madde ve ilaç alışkanlığı, kötü ve zararlı olarak gösterilecektir.

- ✓ İşkence ve dolaşan ölümlerle ilgili sahneler gösterilmeyecektir.
- ✓ Her durumda iyi kötüye galip gelecek, kötüler cezalandırılacaktır.

Çizgi roman yayıncılığına bir düzen getirmek ve olası yasaklamaların önüne geçmek amacıyla hazırlanan bu metin çizgi roman çizerlerinin ve yayıncıların çalışma sahalalarını oldukça daralttı. Birçok çizer işsiz kaldılar ya da istemedikleri işleri yaptılar. Ancak bu durum daha sonraki dönemlerde yasal olmayan yollarla çizgi roman yayıncılığının (underground comics) yaygınlaşmasına yol açtı. Ayrıca bu kuralların yürürlüğe girmesini takiben dünya piyasasında 1950'lerin başında gerilemeye başlayan Amerikan çizgi romanları egemenliğini kaybetmiştir. Fransa'nın *Asterix*'i gibi, ülkeler kendi çizgi romanlarını üretmeye başlamışlardır.

1950'lerde gerilemeye başlayan Amerikan çizgi romanı, bu gerilemeyi 40'lı yıllardaki süper kahramanlara dönüşle aşmaya çalışmıştır. Ancak bu süper kahramanların kendinden öncekilerden temel bir farkı vardı ki oda şuydu: 60'lı yılların süper kahramanları insani bir takım özelliklere de sahipti, insanlara özgü problemlerle karşılaşabiliyor ve bu problemleri çözmek için uğraşıyordu (Nyberg, akt. Akgün, 2008). Marvel şirketinin başlatmış olduğu bu anlayış daha sonra yayınlanan birçok süper kahraman çizgi romanında devam etti. Ayrıca 60'lı yılların sonuna doğru Çizgi Roman Yayın Kuralları dolayısıyla yayın alanı daralan çizerler underground (yeraltı) çizgi romanları çıkarmaya başladılar. Bu korsan çizgi romanlar yayın denetimi olmaksızın fotokopinin de kullanılmasıyla çoğaltılarak yayımlandı. 1960'lı yıllar ve 70'li yılların ilk yarısı aynı zamanda ABD hariç birçok ülkede çizgi romanın geliştiği bir dönem olmuştur (Cantek, 2014). Bu ülkeler kendilerine ait başarılı çizgi roman tipleri oluşturmuş ve diğer ülkelere pazarlamışlardır. 1960'lı yılların diğer bir özelliği ise çizgi romanların bu dönemde bilimsel anlamda incelenmesidir. İlk uluslararası çizgi roman kongresi 1965 yılında İtalya'da yapıldı. 70'li yıllarda Amerikan çizgi roman yayıncılığında Marvel şirketi liderliği DC'den almıştı. Birçok farklı alanda farklı türden çizgi roman yayımlandı. Çizgi romanların baskı sayıları arttı ve çizgi roman birçok araştırmada farklı yönleriyle araştırıldı.

1980'li yıllar çizgi roman yayıncılığı açısından bir patlamaya sahne olmuştur. Marvel ve DC şirketlerinin hâkim olduğu sektöre bu dönemde; *Capital Comics*, *Pacific Comics*, *First Comics*, *Comico* ve *Dark Horse Comics* gibi yeni yayıncılar katılmıştır. 80'li

yılların diğer bir özelliği ise klasik olarak kabul edilen çizgi romanların bu dönemde özellikle de 1985 yılında yayınlanmasıdır (Ramsey, 2013). Frank Miller'in Batman'ı yeniden ele aldığı *The Dark Knight Returns* ve Alan Moore ve Dave Gibson tarafından hazırlanan *Watchmen* bu klasiklerin en güzel örneklerindedir.

1990'lı yıllar teknolojik alandaki gelişmeler, çizgi roman yayıncılarının finansal sorunları ve kalitesiz yayınlar gibi sebeplerden dolayı çizgi romanlara olan ilginin azaldığı yıllardır. Bu dönemde yayınlanan çizgi romanların içinde kaliteli çizgi romanlar elbette vardı ancak kalitesiz çizgi romanların sayısı oldukça fazlaydı ve bunlar okuyucunun ilgisini çekmekten uzaktı (Ramsey, 2013).

2000'li yıllarda çizgi romanlar gelişen teknolojilerle birlikte elektronik olarak da yayınlanmaya başladı. Günümüzde yeni ve başarılı tipler yaratmak ve bunu sürdürebilmek daha zor hale geldi. Bu yüzden edebiyat alanındaki klasik eserlerin çizgi roman haline getirilerek yayınlandığını görüyoruz. Günümüzde çizgi roman sektörü ile sinema sektörü arasında da güçlü bir bağ oluşmuştur. Özellikle Marvel şirketi geçmişte çizgi roman sektöründe başarıyla kullandığı süper kahramanlarını sinema sektörüne dâhil etti. Günümüzde, çizgi roman olarak yayınlandığı yıllarda elde ettiği başarıyı sinema alanında elde etmiş birçok süper kahraman filmi bulunmaktadır. Günümüzde çizgi roman alanında yeni gelişmeler olsa da basılı çizgi romanları takip eden geniş bir kitle hâlâ mevcut.

2.5. Türkiye'de Çizgi Romanın Tarihi Gelişimi

Türkiye'de çizgi romanın başlangıcını Cumhuriyet öncesi dönemde aramak belki yanlış olacaktır ancak çizgi romanla benzerlik taşıyan ve çizgi romanın gelişimine de etki eden karikatürlerin cumhuriyet öncesi dönemde ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu anlamda 1870 yılında çıkan ilk siyasi mizah dergisi *Diyojen* hicivli karikatürleriyle çizgi roman tarihimiz açısından da önem arz etmektedir. Ayrıca 1896 yılında yayına başlayan *Çocuklara Mahsus Gazete* ve 1904 yılında çıkan *Çocuk Bahçesi* gibi dergilerde çizim ve yazının bir arada kullanıldığı çalışmalara rastlanılmaktadır (Akgün, 2008).

Cumhuriyetin ilanından ve özellikle de harf inkılabından sonra çizgi roman alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra her alanda meydana gelen değişmeyi halka aktarmak ve halkın bu değişime uyumunu sağlamak amacıyla çeşitli

uygulamalar yapılmıştır. Türk çizgi romanı da bu ortamdan etkilenmiş özellikle çocuk çizgi romanları yeni rejimin aktarım organları olarak kullanılmıştır (Kür, 1991).

Bu dönemde bahsedilmesi gereken isimlerin başında Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966) gelmektedir. Kozanoğlu aslında bir çizgi roman çizeri değildir. Onun Türk çizgi romanına katkısı öyküleri ve senaryoları ile olmuştur. Yirmili yıllarda yayınladığı *Kızıltuğ* ve otuzlu yıllarda yayınladığı *Kaan* altmışlı yılların en önemli çizgi romanlarına kaynaklık etmiştir. Ratip Tahir Burak (1904-1977) ise çizgi roman açısından dönemin diğer önemli ismidir. Bu iki isim de eserlerinde Türklüğü, Türk kültürünü ve milli duyguları ön plana çıkarmış dini öğeleri kullanmaktan kaçınmışlardır. Dönemin diğer önemli ismi Cemal Nadir Güler'dir. Güler'in (1902-1947) çizmiş olduğu *Amcabey* tiplemesi 1924 yılından 1947 yılına kadar yayınlanmıştır. Bu eser tam manasıyla bir çizgi roman olmasa da bu alana katkısından dolayı önem taşımaktadır (Alsaç, 1994). Aynı zamanda Ramiz Gökçe'nin (1900-1953) *Tombul Teyze*, *Sıska Dayı* ve *Çömez* gibi eserleri bu dönemin önemli eserlerindedir. Hem Güler'in *Amcabey*'inde hem de Gökçe'nin belirtilen eserlerine konuşma balonu yer almıyordu. Metin resmin altında ayrı olarak veriliyordu. Bu eserlerin çizgi romanla benzerliği devamlı karakterlerin olmasından ileri gelir (Cantek, 2014).

1930'lu yıllar çocuk dergilerinin yayınladığı çizgi romanlara sahne olmuştur. Zaten birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de çizgi romanlar öncelikle çocuklar için yayınlanmıştır. Devamlı öykülerin ve karakterlerin yer aldığı konuşma balonunun kullanıldığı yerli ve yabancı çizgi romanlar sayesinde Türk okuyucusu bu dönemde çizgi romanla tanışmıştır (Cantek, 2014). *Afacan*, *Çocuk Sesi*, *Çocuk Dünyası*, *Binbir Roman* ve *Yavru Türk* gibi önemli çocuk çizgi romanları bu dönemde çıkmıştır. Bu dergilerden *Binbir Roman* dergisinin içeriği %90 oranında çizgi romanlardan oluşuyordu ve bu yapısından dolayı çok beğenilmişti. Adı geçen bu dergiler, yabancı kökenli olan *Baytekin* (Flash Gordon), *Mandrake*, *Tarzan* ve *Kızıl Maske* gibi çizgi romanları okuyucularına aktardı (Yağlı, 2017).

1940'lı yıllar II. Dünya Savaşı dolayısıyla çizgi roman sektörünün dünya genelinde duraklama yaşadığı yıllar olmuştur. Türkiye savaşa katılmamış olmasına rağmen savaş ortamının getirdiği olumsuz şartlardan etkilenmiştir. Bu etki birçok alanda olduğu gibi çizgi roman alanında da görülmektedir. Çizgi romanın 30'lu yıllarda başlayan yükselme dönemi savaş yıllarında kesintiye uğramıştır. Yayıncılar masraftan kaçabilmek için

ellerine geçen orijinal yabancı çizgi romanları telif ödemedi kopya ederek yayınlamışlardır. Ancak bu durum da geçici oldu. Çünkü yayıncılar artık orijinal çizgi roman bulma noktasında da sıkıntı yaşıyordu (Cantek, 2014). Bu dönemde bahsedilmesi gereken önemli gelişmeler elbette yok değildir. Türkiye bibliyografyasına göre ilk çizgi roman türü yayın, Çocuk Dünyası dergisinin eki olarak 1940 yılında yayınlanmaya başlayan *Kara Maske'dir* (Tuncer, 1993). Ayrıca 1943 yılında Rakım Çalapala yönetiminde çıkmaya başlayan *Çocuk Haftası* dergisi de bu dönemin en önemli yayınlarından (Cantek, 2014). Dönemin diğer bir özelliği ise orijinal eserleri kopya ederek çizgi roman sektörüne giren genç bir kuşağın bu dönemde ortaya çıkmasıdır. Bu kuşak çizgi romanın Türkiye'de gelişimi konusunda daha sonraki yıllarda etkili olacaktır.

1940'lı yılların sonları ve 50'li yıllar Türkiye'de çizgi romanın gelişim dönemi olarak görülebilir. Bu dönemin ilk adımlarından birisi 1948 yılında yayın hayatına başlayan ve günümüzde de yayınlanmaya devam eden *Hürriyet* gazetesidir. Bu gazetenin kurucusu olan Sedat Simavi'nin çizerlik geçmişinin olması çizgi roman tarihimiz açısından önemlidir. Hürriyet gazetesi dönemin önemli çizerlerinden Ratip Tahir'i gazeteye transfer etmiş ve onun çizdiği milli öyküleri gazetede yayınlamıştır. Gazetede Sururi ve Şevki de serüven ve aşk başta olmak üzere farklı türlerde önemli eserler yayınlamışlardır (Balcı, 2017). Hürriyet bir süre sonra renkli pazar ilaveleri vermeye başladı. Bu ilavelerde uzun yıllar değerini koruyan *Fatoş* (Blondie), *Güngörmüşler* (Bringing Up Father), *Dedektif Nik* (Rip Kirby) gibi yabancı kökenli eserler yayınlanmıştır. Hürriyetin başlatmış olduğu pazar ilavesi anlayışını çok geçmeden diğer gazeteler de kullanmaya başlamıştır (Cantek, 2014). 50'li yıllar ayrıca bağımsız çizgi roman dergilerinin de yayınlanmaya başladığı yıllar olmuştur. 1951 yılında çıkan *Pekos Bill* ve 1956 yılında çıkan *Tom Miks* bu dönemde yayınlanmış en başarılı çizgi roman dergilerindedir. 1958 yılından sonra ise *Superman*, *Yarasa Adam* (Batman) ve *Örümcek Adam* (Spiderman) dergileri yayınlanmıştır (Alsaç, 1994). Bu dönemde yabancı kökenli çizgi romanların yanında yerli çizgi roman kahramanları da yayınlanmıştır. İlk yerli çizgi romanı olarak kabul edilen *Köroğlu* 1953 yılında yayınlanmaya başlamıştır (Alpin, 2006; Kireççi, 2008). Bu kahraman kendisinden sonra gelecek olan tarihi çizgi roman kahramanlarına da öncülük etmiştir. Tarihi çizgi romanlardan farklı olan ve bu dönemin en önemli yerli çizgi romanları arasında gösterilen *Abdulcanbaz* 1957 yılında Turhan Selçuk tarafından çizilmiş ve Milliyet gazetesinde yayınlanmıştır.

60'lı yıllar Türk çizgi romancılığının yabancı etkilerden kurtulduğu ve kendi yerli kahramanlarını kullanmaya başladığı önemli bir dönemdir (Gürel, 1997). Özellikle Köroğlu ile başlayan tarihi çizgi roman kahramanlarının sayısı bu dönemde artmıştır. *Karaoğlan* (1963), *Kızıltuğ* (1967), *Tarkan* (1970), *Kaan* (1974), *Malkoçoğlu* (1974) ve *Fatih'in Fedaisi Kara Murat* (1974) gibi tarihi çizgi romanlar 1960-1976 yılları arasında yayınlanan önemli eserler arasındadır (Tuncer, 1993). Ayrıca 1965 yılında yayınlanmaya başlayan *Zıp Zıp* dergisi dönemin en önemli çocuk çizgi roman dergilerinden olmuştur.

1972 yılı Türkiye çizgi roman dergiciliği açısından büyük öneme sahip *Gırgır* dergisinin doğuşuna sahne olmuştur. Aslında *Gırgır* ilk olarak Günaydın ve daha sonra Gün gazetelerinin köşelerinde yayınlandı. 1972 yılında ise bağımsız bir dergi olarak çıkmaya başladı. *Gırgır* dergisi; *Avanak Avni* ve *Muhlis Bey* gibi başarılı olmuş ve beğenilmiş çizgi roman kahramanlarına ev sahipliği yaptı. ABD'de yayınlanan *Mad* ve SSCB'de yayınlanan *Krokodil* isimli mizah dergilerinden sonra *Gırgır* dünyanın en yüksek tirajlı üçüncü dergisi olması *Gırgır*'ın başarısını ispatlar niteliktedir. *Gırgır* gibi mizah dergilerinin yanında 70'li yıllarda yayınlanmış önemli çocuk dergileri de vardır. İlk olarak *Milliyet Çocuk* (1972), bu dergiyi takiben sırasıyla *Tercüman Çocuk* (1977), *Yaman Çocuk* (1979), *Günaydın Arkadaş* (1982) ve *Hürriyet Çocuk* dergileri bu dergilerin en başarılı örnekleridir (Cantek, 2014).

1980 yılı ile 1995 yılları arası Türkiye'de çizgi romanın gerilemeye başladığı yıllar olarak değerlendirilir (Akgün, 2008; Cantek, 2014; İlhan, 2014). Bu dönemde *Conan* çizgi romanı istisna olmak üzere çizgi roman satışlarında devamlı düşüş yaşanıyordu. Bu gerilemenin ve satışlardaki düşüşün temel nedeni olarak dönemin teknolojik gelişmeleri gösterilebilir. Televizyon, sinema ve az da olsa bilgisayar oyunlarının Türk insanının hayatına girmesi çizgi romana olan ilgiyi azaltmıştır. Çizgi romana olan ilginin azalması ve satışların düşük olmasından dolayı birçok yayınevi kapanmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde çizgi roman yayıncılığı ise yetişkinlere yönelik mizah dergileri ile devam etti. *Gırgır*, *Limon* ve *Hıbrır* bu dönemin en önemli mizah dergilerindedir. Aslında *Limon* ve *Hıbrır* dergileri *Gırgır* dergisinden çeşitli sebeplerle ayrılan çizimler tarafından çıkarılmıştı. Bu iki dergi 1990'lı yıllarda daha özgür ortamlarda çalışabilmek amacıyla farklı isimlerle yayın hayatına devam etti. *Limon* dergisi 1991 yılından sonra *Leman* ismiyle, *Hıbrır* dergisi ise 1994 yılından

sonra *HBR Maymun* ismiyle yayın hayatlarına devam ettiler ve dönemin en çok satan iki dergisi oldular (Cantek, 2014).

1995 yılında *Leman* dergisinin yan yayını olarak başlayan *L-Manyak* dergisinin piyasaya sürdüğü *Kötü Kedi Şerafettin* gibi bazı karakterler halk tarafından çok sevildi. 90'lı yılların ikinci yarısında *Sabah* ve *Doğan Medya* gibi büyük medya organlarının yurtdışındaki şirketlerle yaptığı anlaşmalar sonucunda yerli yayınlar yerine daha çok yabancı kaynaklı çizgi romanlar tercih edilmiştir. Bu tercihin başka bir sebebi de becerikli yerli çizerlerin sayısının azalmasıdır. Ancak yabancı çizgi romanların tercih edilmesi kısa sürede başarılı gibi gözükse de uzun vadede başarılı olamadı. Yine de çizgi roman piyasasına bir canlılık getirdi. Dönemin diğer bir özelliği çizgi romanların gazete bayilerinden kitapevlerine geçmesi, baskı kalitesinin ve fiyatlarının artması, baskı sayılarının ise azalmasıdır. Yayınevlerinin çizgi romanı tercih etme sebepleri ise çizgi romana olan ilginin kitaplara olan ilgiden fazla olmasıydı.

21. yüzyıla çizgi roman yayıncılığı yabancı yayınların ağırlıkta olduğu bir düzende girdi. Bunun temel nedeni yerli üreticilerin nicelik ve nitelik olarak azalmasıdır. Bununla birlikte Türkiye'de çizgi roman dergi ve kitapları internet siteleri, kitapevleri ve sahaflarda halen hatırı sayılır ölçüde satılmaya devam ediyor. 21. yüzyıl çizgi roman yayıncılığı açısından 2009 yılı ayrı bir öneme sahiptir. 2009 yılında NTV Yayınları ciddi bir reklam kampanyasıyla desteklediği çizgi roman yayıncılığına başladı. Çıkarılan yayınlar genellikle edebiyat klasiklerinin çizgi roman halinde okuyucuya sunulması şeklinde oldu. Bu yayın atağı çizgi roman satışlarını kısa bir süreliğine artırmış olsa da etkisi uzun sürmedi ve bir süre sonra satışlar eski seyrine geriledi. Yine de 2009'daki bu hareketlilik nitelikli grafik romanların yayınlanmasına katkı sağlamıştır (Cantek, 2014).

21. yüzyıl mizah dergileri ise başarılı satış rakamlarını sürdürmeyi uzun bir süre başardılar. Bu dönemde birçok mizah dergisi çıkmış olsa da başarılı olarak sayılabilecek dört dergiden söz etmek gerekir. *Leman* dergisi 21. Yüzyıla en çok satan dergi olarak girdi ve günümüzde de yayın hayatını sürdürmektedir. 2002 yılında *Leman* dergisinden ayrılanlar tarafından kurulan *Penguen* dergisi bir süre sonra *Penguen*'i geçerek en fazla satan dergi olmuştur. Ancak dergi 2017 yılında

okuyucu sayısının azalması ve akıllı telefonlar ve internetin hayatımıza girmesiyle okuma alışkanlığının azalması gibi sebeplerle yayın hayatlarına son vermişlerdir. Penguen dergisi ayrıca çocuklara yönelik ilk mizah dergisi olarak tanıttığı *Süper Penguen* dergisini de çıkarmıştır. Günümüzde yayın hayatını sürdüren en önemli mizah dergilerinden birisi de 2007 yılında Penguen dergisinden ayrılanlar tarafından kurulan *Uykusuz* dergisidir. Gırgır dergisi de önceki yıllardaki başarısını 21. yüzyılda da sürdürmeyi başarmıştır. Ancak dergi 2017 yılında yayınladığı ve kamuoyunda büyük tepki çeken Hz. Musa karikatüründen dolayı yayıncısı tarafından kapatılmıştır. Günümüzde yazılı basına olan ilginin azalması ve internet medyacılığının yaygınlaşması gibi nedenler çizgi roman ve mizah dergilerini sosyal medya ve dijital yayıncılık alanlarına yönlendirmiştir. Örnek olarak Uykusuz dergisinin 2018 yılı itibarıyla en yaygın sosyal medya platformlarından birisi olan Facebook'ta 3 milyonu aşkın, Instagram hesabında ise 500 bine yakın takipçisi bulunmaktadır.

2.6. Eğitim-Öğretim Sürecinde Materyal Kullanımı

Eğitim açısından materyal; eğitim öğretim sürecinin etkin ve verimli şekilde kullanılmasına olanak sağlayan, kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinde etkili olan her türlü malzeme olarak tanımlanmıştır (Yiğit vd., akt: Kaymakçı, 2011). Ders içerisinde kullanılan materyaller anlatılan konuyu destekler nitelikte olmalı ve dersin içeriğine uygun olarak hazırlanmalıdır.

Eğitim-öğretim sürecinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla süreç içerisinde materyal kullanımının olumlu yönde etkileri olduğu bir gerçektir. Kullanılan materyaller türüne göre öğrencilerin farklı duyularına hitap ederek öğrenmenin kolaylaşmasına aracı olurlar. Çünkü öğrenmede kullanılan duyu organlarının sayısı arttıkça öğrenmenin kalıcılığı da artmaktadır (Yeşiltaş, 2014). Yapılan çalışmalar zaman sabit olmak üzere öğrencilerin; okuduklarının 10% unu, işittiklerinin 26%'sını, gördüklerinin 30%'unu, görüp işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin 70%'ini, yaptıkları şey konusunda söylediklerinin 90%'ını akıllarında tutabildiklerini göstermektedir (Üçışık, Ünlü ve Özey, 2002).

Bu bilgilerin ışığında eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyallerin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar
- ✓ Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar
- ✓ Dikkati çekerler
- ✓ Hatırlamayı kolaylaştırırlar
- ✓ Soyut şeyleri ya da durumları somutlaştırırlar
- ✓ Zaman tasarrufu sağlarlar
- ✓ Güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar
- ✓ Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar
- ✓ Tekraren kullanılabilirler
- ✓ İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırırlar (Yalın, 2008).

Eğitim-öğretim açısından faydaları yukarıda belirtilen materyallerin hazırlanması noktasında dikkat edilmesi gereken hususlar ise şu şekilde ifade edilmiştir (Şahin ve Yıldırım, 1999).

- ✓ Öğretim materyali; basit, sade ve anlaşılabilir olmalıdır.
- ✓ Öğretim materyali, hedeflere uygun olmalıdır.
- ✓ Öğretim materyali, bütün bilgileri içerme kaygısı gütmemeli, önemli ve özet bilgilerle donatılmalıdır.
- ✓ Öğretim materyalinde kullanılacak görsel özellikler (resim, grafik, renk vb.), materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı, gereğinden fazla kullanılmamalıdır.
- ✓ Öğretim materyalinde kullanılan yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, öğrenci seviyesi gözetilerek hazırlanmalıdır.
- ✓ Öğretim materyali, öğrenciye alıştırma ve uygulama imkânı sağlamalıdır.
- ✓ Öğretim materyalleri mümkün olduğunca gerçek hayatı yansıtmalıdır.
- ✓ Öğretim materyali her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.

- ✓ Materyaller, sadece öğretmenin rahatlıkla kullanabildiği türden değil, öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalıdır.
- ✓ Öğretim materyalleri sağlam yapıda ve tekrar kullanılabilir nitelikte olmalıdır.
- ✓ Öğretim materyalleri, gerektiği takdirde, geliştirmeye ve güncelleştirmeye açık olmalıdır.

Sosyal bilgiler dersi için materyal geliştirirken uyulması gereken kurallar hedeflerin belirlenmesi, öğrenci ilgisinin çekilmesi, bilgi paylaşımı yapılması ve materyalin kendi başına kullanılabilmesi olarak ifade edilmiştir (Palmer, 1965).

Geçmiş dönemlerde eğitim öğretim sürecinde öğretmenin anlatımı ile karatahta ve tebeşir kullanımı hâkim durumdaydı ve materyal kullanımı yaygın değildi (Demirkaya ve Tokcan, 2006). Günümüzde eğitim-öğretim sürecinde kullanılacak birçok materyal bulmak mümkündür. Yapılan bazı araştırmalar sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde en fazla kullandıkları materyalin ders kitabı olduğunu göstermektedir (Myers ve Savage, 2005). Ders kitaplarının tercih edilmesinde kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olması ayrıca amaca uygun olarak hazırlanmış olması etkili olmuştur. Ancak ders kitapları genellikle yazının ağırlıkta olduğu materyallerdir ve öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekmede bir noktaya kadar başarılı olabilmektedir. Bu noktada yazı ve resmin harmanlanarak kullanıldığı çizgi romanların eğitim-öğretim sürecinde kullanımı önem kazanmaktadır.

2.7. Çizgi Romanların Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanımı

Eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyaller dersin verimini ve etkinliğini artırmak amacıyla kullanılır. Ayrıca materyaller öğrencinin derse aktif katılımını sağlamak gibi bir faydaya da sahiptir. Materyallerin etkin ve faydalı olması dersin içeriğine uygun şekilde hazırlanmış olması ve amaca uygun kullanılmasına bağlıdır. Eğitim-öğretim sürecinde kullanılacak materyallerden birisi eğitici amaçlarla hazırlanmış çizgi romanlardır. Ünlü Amerikan filozofu John Dewey (1916), eğitimde çizgi roman kullanımını destekler görüşlere sahiptir. Dewey'e göre; eğitimde başarılı

olmanın yolu öğrencinin ilgisini çekmeye ve öğrenmede ilgi çekici bir sürecin esas alınmasına bağlıdır. Ayrıca Dewey "Görüntünün büyük bir eğitim aracı olduğuna inanıyorum" sözüyle de eğitimde çizgi roman kullanımının önemine dikkat çekmiştir.

Çizgi romanın eğitim-öğretim sürecinde kullanılmasında resimlerin ve yazıların bir bütünlük içerisinde kullanılması ve verilmek istenen mesajın eğlendirici bir üslupla aktarılmasından ileri geldiği söylenebilir. Bu ifadenin bilimsel olarak da desteklenmesi amacıyla, yani çizgi romanın eğitim-öğretim sürecinde tercih edilme sebepleri ve bu süreçteki etkinliğini belirleyebilmek amacıyla, geçmişten günümüze birçok çalışma yapılmıştır. Marston (1943), Amerikalıların çizgi romanı niçin çok okuduğunu araştırmak için bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışmaya göre çizgi romanların tercih edilmesindeki temel neden anlatımın resimlerle desteklenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak resim ve yazının birlikte kullanılması yalnızca yazılı anlatıma göre daha etkili olduğu bu çalışmada vurgulanmıştır. Yine Reynolds tarafından yapılan bir çalışmada çocukların çizgi romanı çok sevme nedenlerini çocuklardan aldığı cevaplar doğrultusunda; okunmasının kolay olması ve hikâyelerinin sevilmesi olarak belirlemiştir (Akt. Sones, 1944). Çizgi romanın eğitim aracı olarak kullanılabilmesi üzerine ilk çalışmalardan birisi Hutchinson tarafından 1949 yılında yapılmıştır. 438 öğretmen ile yapılan çalışmada belirlenen 18 çizgi roman ders materyali olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğretmenlerin %83'ü çizgi romanın eğlenceli bir deneyim olduğunu, %79'u çizgi romanların öğrenci katılımını olumlu yönde etkilediğini, %74'ü ise öğrencinin derse karşı motivasyonunu artırdığını düşünmektedir (Hutchinson, 1949).

1958 yılında Paul Witty, çizgi romanların eğitim-öğretim sürecinde tercih edilme sebeplerini şu şekilde sıralamıştır (Witty, akt. İlhan 2016):

- ✓ Çizgi romanlar çocukların günlük hayatın sıkıcılığından kurtulmasını sağlar.
- ✓ Resim yazı bütünlüğü sayesinde okunması rahat ve kolaydır.
- ✓ Hikâyelerde kullanılan karakterlerin samimi olması okuyucuyu kendisine çeker.

- ✓ Uzun süre dikkat vermeyi gerektirmez kısa sürede okunabilir.
- ✓ Fiyatları uygun olduğundan ve birçok yerde satıldığından temini kolaydır.
- ✓ Evrensel konuların çekiciliğinden yararlanarak konuları seri halinde kısa hikâyeler şeklinde sunar.

Yıllar geçtikçe ve çizgi romanın eğitim-öğretim süreci içerisindeki yaygınlığı arttıkça, bu konuda yapılan çalışmalar da artmıştır. Bundan dolayı çizgi romanın etkili olarak kullanılmasını sağlayacak tavsiye niteliğinde çalışmalara da rastlamak mümkündür. Parsons ve Smith (1993), yaptıkları çalışmada 30 farklı eğitim alanında çizgi romanların etkin kullanımına yönelik tavsiyede bulunmuşlardır. Bu alanlardan birisi de sosyal bilgiler öğretimi alanıdır. Sosyal bilgiler öğretimine yönelik tavsiyeler şu şekildedir:

- ✓ Siyaset ve ilgili konularda konuya uygun çizgi romanlarla tartışma ortamı oluşturulabilir.
- ✓ Çizgi romanlarda yer alan şehir veya bölgelerin tarifi öğrencilere okutulduktan sonra tarife uygun çizimler öğrencilerden istenebilir.
- ✓ Çizgi romanlar birçok konuda olduğu gibi ırkçılık, bölgeselcilik ve toplumsal çeşitlilik için de kullanılabilir.

Bu çalışmaya benzer ancak daha konu odaklı olarak Pustz (2012) da; çizgi romanların sosyal bilgiler ve tarih dersleri için etkili bir kaynak olduğunu şu maddelerle ifade etmiştir:

- ✓ Çizgi romanlar öğrencilerin konuyu anlamlandırmalarını ve farklı açılardan değerlendirmesine olanak sağlar.
- ✓ Yeni kaynaklar çizgi romanlarla öğrencilere rahatlıkla sunulabilir.
- ✓ Çizgi romanlarla işlenen dersler öğrencilerin dikkatini çeker, derse aktif katılımını sağlar ve öğrenmeyi kolaylaştırır.

Çizgi romanların eğitim sürecinde kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılabılır:

- ✓ Çizgi romanlarla işlenen dersler öğrencilerin ilgisini çeker.

- ✓ Çizgi romanlar öğrencilerin derse aktif katılımını sağlar.
- ✓ Çizgi romanlar konuları sıkıcı anlatımdan kurtararak eğlenceli hale getirebilir.
- ✓ Anlatılması ve anlaşılması zor konular çizgi romanlarla aktarıldığında bu zorluklar aşılabılır.
- ✓ Resim ve yazı bir bütün olarak sunulduğu için anlatılan konunun öğrencinin zihninde daha kolay şekillenmesini sağlar.
- ✓ Öğrencinin çizgi roman karakteri ile kendisini özdeşleştirmesi konunun anlaşılmasını kolaylaştırır.
- ✓ Çizgi roman kullanımında konunun içeriğine uygun hikâyeler seçilmeli ve öğrencilere sunulacak olan çizgi romanların öğrenci seviyesine uygun ve amaca hizmet edecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.
- ✓ Eğitici çizgi romanlar konunun aktarılmasının yanında güzel ahlaklı olmayı öğütler ve bu mesajın öğrenciye etkili şekilde aktarılmasını sağlar. Dolayısıyla iyi insan olma amacına da hizmet eder.

2.8. İlgili Araştırmalar

Çizgi romanların eğitim-öğretim sürecinde kullanılması 1940'lı yıllarda başlamıştır. Bu tarihlerden itibaren günümüze kadar çizgi romanın eğitici yönünü araştıran yerli ve yabancı birçok çalışma yapılmıştır. Sayısal alanlarda yapılan çalışmalar genel olarak öğretilmesi zor olan soyut kavramların çizgi roman aracılığıyla öğretimi ile ilgili olmuştur. Dil alanında da okumayı öğretme ve geliştirme, yabancı dil öğretimi ve dil gelişimi gibi alanlarda çalışmalar yapılmıştır. Sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalar ise özellikle tarihi konuların öğretilmesinde çizgi romanların kullanımına yönelik olmuştur. Bu başlık altında çizgi romanın eğitici yönüne ve eğitim sürecinde kullanılmasına yönelik yapılan yabancı ve yerli çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

İlk olarak Sones (1944), çizgi romanların konuları öğretmede düz metinlere göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu başarının temel nedeni olarak çizgi romanların görselliği yani resim-yazı uyumu olduğunu ifade etmiştir.

Hutchinson (1949), çizgi romanların ders materyali olarak kullanılıp kullanılmayacağına yönelik yaptığı çalışmada 438 öğretmene derse yönelik olarak hazırlanmış çizgi romanlar dağıtmıştır. Ders sonunda öğretmenlerden alınan görüşler çizgi romanın eğitimde etkin bir materyal olarak kullanılabilmesine işaret etmektedir. Aynı çalışmada öğretmenler çizgi romanların öğrencinin motivasyonunu artırıcı bir etkiye sahip olduğunu ve öğrencilerin derse bireysel katılımına olanak sağladığını ifade etmişlerdir.

Haugard (1973), çalışmasında çizgi romanların öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırabileceği sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada çizgi romanların eğlendirici rolünün öne çıktığını ifade etmiştir.

Dechant ve Smith (1977), tarafından yapılan çalışmada çizgi romanın okuyucu kitlesi hakkında önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Dechant ve Smith çizgi romanların özellikle 9-13 yaş arası çocuklar tarafından çok okunduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, lise ve üniversite öğrencilerinin de çizgi romanları sevdiği ve okuduğu ancak bu oranın ilkökul öğrencileri arasında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Trent ve Kinlaw (1979) eğitim imkânları yetersiz olan ve ekonomik olarak kötü durumda olan çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmada çizgi romanların bu çocuklar için uygun bir eğitim materyali olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Cary (2004), yapmış olduğu çalışmada çizgi romanların dil öğretiminde kullanılabilceği sonucuna ulaşmıştır. Cary, çizgi romanlarda yazının az, görselin fazla olmasından dolayı çocukların ilgisini çekeceği bundan dolayı da çizgi romanların çocukların okuma alışkanlıklarına olumlu katkısı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Gündüz (2004), “Bir popüler kültür ürünü olarak çizgi romanın kültürel, toplumsal ve siyasal işlevleri” başlıklı tez çalışmasında popüler kültürün bir ürünü olan çizgi romanın dünyada ve Türkiye’deki tarihi gelişimini ve toplum üzerindeki etkisini

kültürel, toplumsal ve siyasal açıdan incelemiştir. Çalışma kapsamında çizgi romanların eğitimdeki rolü de ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Olson (2008), çalışmasında çizgi romanların fen okuryazarlığını arttırmada etkili materyallerden olduğunu ve öğrencilerin çizgi romanlar sayesinde eğlenerek ders işlediklerini ifade etmiştir.

Song, Heo, Krumeraker ve Tippins (2008), çizgi romanların sınıf içerisinde etkili değerlendirme materyali olarak kullanılabilceği sonucuna ulaşmışlardır. Çünkü çizgi romanların öğrencilerin ilgisini çektiğini, öğrencilere; gözlem, hipotez kurma, eleştirel düşünme gibi beceriler kazandırdığını, bilimsel bilgilerini günlük yaşamda kullanabilmelerine olanak sağladığını ve son olarak da öğretmenlere, öğrencilerin düşüncelerini özgün şekilde değerlendirme imkânı sunduğunu ifade etmişlerdir.

Alkan (2010), sosyal bilgiler dersinde kavram karikatürü kullanmanın öğrencilerin başarısına etkisini araştırmıştır. Deneysel desenli ve deney grubunda 40, kontrol grubunda 38 adet 6. sınıf öğrencisinin yer aldığı çalışma haftada 3 saat olmak üzere 15 ders saati sürmüştür. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler dersinde kavram karikatürü kullanmanın öğrenci başarısına olumlu yönde etki ettiği, deney grubunda yer alan öğrencilerin kontrol grubunda yer alan öğrencilerden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaya benzer olarak Palaz (2010), tarafından yapılan çalışmada T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanımını öğrenci başarısı ve derse karşı tutumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma deneysel desende hazırlanmış 28'i deney ve 28'i kontrol grubunda olmak üzere 56 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda karikatür materyali ile desteklenen deney grubunun ders başarısı ve derse karşı tutumları ile kontrol grubunun başarı ve tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2010), hazırlamış olduğu doktora tezinde “Eğitici çizgi romanların altıncı sınıf öğrencilerinin ısı transferi kavramındaki başarısı üzerindeki etkilerini” incelemiştir. Çalışma deneysel desende hazırlanmış ve 113 altıncı sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Deney grubu iki haftalık süreçte eğitici çizgi romanlarla ders işlemiş, kontrol grubu ise normal eğitim-öğretim programı dahilinde derslerini işlemiştir. Çalışma sonucunda deney grubunda bulunan öğrencilerin ders

başarı puanları, kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak iki grup arasında fen dersinden hoşlanma ve fendeki başarı algısı açısından bir farkın olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Çetin (2010), tarafından yapılan çalışmada teknolojik gelişmelerden dolayı gençler arasında okuma oranının giderek düştüğüne dikkat çekilmiştir. Çetin'e göre okuma oranını artırmada gençlerin ilgisini çekecek yollar bulunmalıdır. Çalışmada bu yollardan birisinin görsel açıdan zengin olan çizgi romanlar olduğu ve çizgi romanların kullanılması sayesinde okuma oranının artacağı ifade edilmiştir.

Çizgi romanların yabancı dil öğretiminde kullanılmasına yönelik Marım (2010), tarafından yapılan çalışmada çizgi romanların dil öğretiminde kullanılmasının uygun olacağına işaret edilmiştir. Çalışmada çizgi romanların, kullanılacak hedef kitleye uygun seçilmesi koşuluyla, ilköğretim öğrencilerine yönelik yabancı dil eğitiminde kullanılabilecek faydalı bir ders materyali olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ertemsir tarafından hazırlanan doktora tezinde interaktif çizgi romanların yükseköğretimde kullanılan öğretim yöntemlerine alternatif olup olmayacağı ve çizgi romanların yöneticilerin karar alma yeteneklerine olan etkisi incelenmiştir. Nicel ve nitel tekniklerin kullanıldığı ve uygulama süresinin 14 ders olduğu çalışmaya 215 lisansüstü öğrencisi katılmış bunun yanında 11 akademisyenin de görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrencilerinin interaktif çizgi romanları; beceri geliştirmeye dönük, bilişsel ve duyuşsal olarak faydalı algıladıklarını saptanmıştır. Araştırmacı ayrıca akademisyenlerin de bu yöntemi faydalı ve yenilikçi bir yöntem olarak gördüklerini, bazı yönlerin iyileştirilmesiyle birlikte Y kuşağına uygun bir yöntem olarak kullanılabileceğini düşündüklerini ifade etmiştir (Ertemsir, 2011). Bu tez, çizgi romanlarla elektronik ortamların birleşimine ve bunun eğitim materyali olarak kullanılmasına yönelik Türkiye'de yapılan ilk tez olmasından dolayı ayrı bir öneme sahiptir.

Hughes, King, Perkins ve Fuke (2011), altı haftalık uygulama sürecini kapsayan çalışmalarında çizgi romanların okuma-yazma gibi istendik yönde davranış geliştirme üzerindeki etkilerini incelemiştirlerdir. Çalışma kapsamında öğrencilere öncelikle çizgi roman dağıtılmış ve daha sonra öğrencilerden dijital ortamda kendi

çizgi romanlarını oluşturmaları istenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin bu süreçte okuma-yazma becerilerini geliştirdikleri ve kendilerini daha rahat ifade ettikleri saptanmıştır.

Çizgi romanların teknoloji ile bütünleşerek eğitim-öğretim ortamlarında kullanılması noktasında Vassilikopoulou, Retalis, Nezi ve Boloudakis'in (2011), çalışmaları da önemlidir. Araştırmacılar dijital çizgi romanların dil öğretimi üzerindeki etkilerini dört ders boyunca 24 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışma ile incelemişlerdir. Çalışma sonucunda çizgi romanların dil gelişimine olumlu etki ettiği ve öğrencilerin yazım kurallarına dikkat ettiği gibi bilgilere ulaşılmıştır.

Hosler ve Boomer (2011), çizgi romanların biyoloji dersi başarısı üzerindeki ve bu derse karşı tutum üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Deneysel desene uygun olarak hazırlanan çalışmanın sonuçları çizgi romanların biyoloji dersinde kullanımının ders başarısını artırdığını ve derse karşı tutumları olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Çizgi romanların yabancı dil öğretiminde kullanımına yönelik diğer bir çalışma Kılıçkaya ve Krajka (2012), tarafından yapılmıştır. Çalışma kapsamında 14-18 yaş grubundaki öğrencilere 5 hafta boyunca bilgisayar ortamında çizgi roman hazırlatılmıştır. 5 haftanın sonunda öğrencilerden uygulama süreciyle alakalı görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda uygulamanın dil öğrenimi ve gramer gelişimine olumlu katkıları olduğu ayrıca öğrencilerin motivasyonunu artırdığı saptanmıştır.

Lazzarich (2013), 14 okuldan 315 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği deneysel desenli çalışmasında çizgi romanların derse karşı motivasyon ve ilgi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Uygulama sürecinde daha çok mizahi ağırlıklı çizgi romanlar tercih edilmiştir. Verilerin analiz edilmesi sonucunda çizgi romanların derse karşı olan ilgi ve motivasyonu artırdığı sonucuna ulaşılmış ve mizahi unsurların eğitim-öğretim sürecinde kullanılması tavsiye edilmiştir.

Çizgi romanların İngiliz dili öğretiminde kullanımına yönelik etkisinin araştırıldığı bir çalışma Efecioglu (2013) tarafından yapılmıştır. Deneysel desenli çalışmaya deney grubunda 26, kontrol grubunda 30 adet 10. Sınıf öğrencisi katılmıştır. Uygulama süreci 5 hafta sürmüştür ve bu süreçte deney grubu MacBeth isimli oyunu

çizgi roman olarak okumuşlar, kontrol grubu ise aynı oyunu düz metin olarak okumuşlardır. Uygulama sonucunda öğrencilerin başarı puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özellikle batılı toplumlarda gençlerin ve genç yetişkinlerin sosyal ilişkilerinin zayıf olduğu, vakitlerinin çoğunu sanal ortamlarda harcadıklarına dikkat çekilen diğer bir araştırmada sosyal korkuların azaltılmasında çevrimiçi çizgi romanların etkisi araştırılmıştır. 14 hafta uygulama süreci olan ve her hafta 30-40 dakikalık bir oturum olarak uygulanan çalışmaya 61'i deney 47'si kontrol grubunda olmak üzere 108 üniversite öğrencisi katılmıştır. Uygulama sonucunda deney grubunun sosyal ilişkilerinde bir iyileşmenin ve sosyal fobilerinde de bir azalmanın olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar çevrimiçi çizgi romanların sosyal fobileri önlemede etkili olduğu ve öğretmenler için eğitici bir materyal olarak kullanılabileceğini ifade etmişlerdir (Lehenbauer, Kothgassner, Kryspin-Exner ve Stetina, 2013).

Topkaya (2014) tarafından hazırlanan “Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi” başlıklı doktora tezi belirtilen alan açısından önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler ve vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde çizgi romanın kullanımına yönelik ilk tez olan bu çalışma yarı deneysel desene uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışmaya 152 adet sekizinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen çizgi romanlar ön test uygulamasından sonra 6 haftalık uygulama sürecinde deney grubu tarafından kullanılmıştır. Bu süreçte kontrol grubu normal eğitim-öğretim programı dâhilinde derslerini işlemişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda vatandaşlık ve insan hakları dersinde eğitici çizgi roman kullanımının deney grubunda yer alan öğrencilerin ders başarı puanlarını, derse yönelik tutumlarını ve demokratik algılarını olumlu yönde etkilediği saptanmıştır (Topkaya, 2014).

Esmer (2014), çizgi romanları çocuk edebiyatı açısından incelemiştir. Araştırma kapsamında 48 çizgi roman incelenmiş ve bunların 14 ana karakter etrafında geçtiği belirtilmiştir. Araştırmada çizgi romanların çocuk edebiyatı açısından uygun olduğu ancak çocuklar için zararlı olabilecek yanlarının da bulunduğu saptanmıştır.

Karabudak (2015) ise; Kültür Bakanlığı tarafından 2002 yılına kadar yayınlanmış olan çizgi romanların ana temalarını çocuklara uygunluk açısından incelemiştir.

Araştırma kapsamında 39 adet çizgi roman incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırmada incelenen çizgi roman temalarının bakanlık hedeflerine uygun ve çocuklar için olumlu olduğu ancak bazı çizgi romanlarda yer alan temaların çocuklar için olumsuz olduğu ve bunların halen kütüphanelerde yer aldığı ifade edilmiştir (Karabudak, 2015).

Richter, Rendings ve Maminirina (2015) tarafından yapılan çalışmada çizgi romanların çevre eğitimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bir yarıyıl süren çalışmaya Madagaskar'da bulunan 6 ilkokuldan 542 öğrenci katılmıştır. Deneysel desene uygun olarak yapılan çalışmada deney grubundaki öğrenciler derse yönelik çizgi romanlarla dersleri yürütmüşler kontrol grubu ise normal müfredatı takip etmişlerdir. Araştırmada ön-test, son-test ve kalıcılık testlerinden elde edilen veriler ışığında çizgi romanların çevre bilgisini artırmada etkili olduğu ve deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilerden daha başarılı oldukları anlaşılmıştır.

Topkaya (2016), doğal çevreye duyarlılık değerinin aktarılmasına eğitici çizgi romanlar ile kavram karikatürlerinin etkinliğini karşılaştırmıştır. Kontrol grupsuz deneysel desene uygun olarak hazırlanan çalışmaya iki sınıfta yer alan 62 adet 5. sınıf öğrencisi katılmıştır. Deney gruplarından birisi konuyu kavram karikatürleri ile işlerken diğer sınıf konuyu eğitici çizgi romanlar yardımıyla işlemiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda eğitici çizgi romanların kullanıldığı sınıfta yer alan öğrencilerin akademik başarılarının, kavram karikatürleriyle ders işleyen öğrencilerin akademik başarılarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Topkaya, 2016).

Sosyal bilgiler dersi açısından çizgi romanların incelenmesine yönelik nitelikli bir çalışma İlhan (2016) tarafından yapılmıştır. İlhan hazırlamış olduğu “sosyal bilgilerde çizgi romanların kullanımı” başlıklı doktora tezinde sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrenci başarısına, tarih algılarına, çizgi romana bakışlarına ve derse yönelik tutumlarına etkisini deneysel yöntemle incelemiştir. Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen ve 3 hafta süren çalışmada Türk tarihinde yolculuk ünitesi kapsamında bulunan İstanbul'un fethi konusu, konuya uygun olarak seçilen çizgi roman yardımıyla işlenmiştir. Ön test, son test ve izleme testlerinden elde edilen veriler neticesinde sosyal bilgiler dersinde

izgi roman kullanımının ğrenci başarısına, derse yönelik tutumlarına, tarih algılarına ve çizgi romana bakış açılarına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de çizgi romanların eğitimde kullanılmasına yönelik farklı alanlarda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tez sayfasından elde edilen verilere göre Türkiye’de çizgi romanın eğitimde kullanımına yönelik eğitim ve öğretim konusunda yapılmış olan 7’si yüksek lisans ve 2’si doktora tezi olmak üzere 9 adet tez yazılmıştır. Bu sayı istenilen düzeyde olmamakla birlikte bu konuda yapılacak olan nitelikli çalışmaların sonuçları yeni çalışmalara ve çizgi romanların eğitim sürecinde daha fazla kullanılmasına olanak sağlayacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisinin incelenmek istendiği bu çalışmada, ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen (ÖSKD) kullanılmıştır. Yarı deneysel çalışmalar, tüm evren içerisinde örneklemin rastgele seçilemediği durumlarda kullanılan, deney ve kontrol gruplarının olduğu ve deneysel uygulamanın yapıldığı çalışmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2003). Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğrencilerin sınıfları genellikle bellidir ve değiştirilmesi oldukça zordur. Bu durum birbirine denk kontrol ve deney gruplarının oluşturulmasını güç hale getirmektedir (Karasar, 2015). Bundan dolayı çalışma grubu oluşturulurken rastgele seçim yapılamamakta, başarı düzeyleri birbirine yakın olan sınıflar çalışma grubu olarak belirlenmektedir ki bu da deneysel desenin, eğitim araştırmalarında sıkça kullanılan, alternatif yöntemi olan yarı deneysel desen olarak bilinmektedir.

Tablo 3.1. Araştırma deseninin simgesel görünümü

Gruplar	Ön test	Süreç	Son test
Deney Grubu	B.T. ve T. Ö.	Eğitici Çizgi Romanla Desteklenmiş Ders Programı	B.T. ve T. Ö.
Kontrol Grubu	B.T ve T. Ö.	Mevcut Ders Programı	B.T ve T. Ö.

B. T.: Başarı testi.

T. Ö.: Tutum Ölçeği

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Antalya ili Muratpaşa ilçesindeki bir devlet okulunda iki farklı sınıfta öğrenimlerini sürdüren 50 beşinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerden 25'i deney grubunda, 25'i de kontrol grubunda yer almıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan verileri toplamak için başarı testi ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Başarı Testi

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi kullanılmıştır (EK-1). Başarı testi geliştirilirken MEB'in sosyal bilgiler dersine yönelik kazanım tablosu dikkate alınmıştır. Başarı testi için öncelikle 27 sorudan oluşan dört şıklı çoktan seçmeli bir test hazırlanmıştır. Hazırlanan bu test; sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman iki kişi tarafından, dil açısından Türkçe eğitimi alanında uzman bir kişi tarafından ve ölçme değerlendirme alanında uzman bir kişi tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda başarı testi tekrar düzenlenmiş ve uzmanlardan tekrar görüş ve onay alınmıştır. Hazırlanan başarı testinin öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadığını test etmek için maddelerin güçlük ve ayırt edicilik indeksleri hesaplanmalıdır. Çünkü bir başarı testinin hem ayırt edici hem de öğrenci seviyesine uygun olduğunu anlamak için ölçülen madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri, geliştirilen testin geçerliliğini gösterir (Reckase, 1985). Testte yer alan maddelerin güçlük değerleri 0.90 seviyesinde ise maddenin çok kolay olduğu, 0.20 seviyesinde ise maddenin çok zor olduğu kabul edilmektedir. Bundan dolayı maddelerin güçlük indekslerinin 0.50 seviyesinde olması beklenmektedir. Madde ayırt ediciliğinin ise 0.30 – 0.60 arasında olması, ölçme aracının başarılı ve başarısız öğrencileri birbirinden ayırdığını gösterir (İlhan, 2016). Bu çalışma için geliştirilen madde güçlük indeksi ve madde ayırt edicilik indeksi pilot uygulama ile ölçülmüş ve zor maddeler ile çok kolay

maddeler revize edilmiştir. Başarı testinin son halinin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri ise Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Başarı testi madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri

Madde numarası	p	D
1	.84	.41
2	.69	.45
3	.43	.31
4	.83	.40
5	.74	.49
6	.81	.35
7	.46	.36
8	.61	.35
9	.54	.56
10	.84	.35
11	.81	.44
12	.45	.63
13	.83	.50
14	.74	.65
15	.43	.37
16	.70	.43
17	.60	.48
18	.60	.49
19	.66	.58
20	.57	.60
21	.71	.53
22	.81	.56
23	.53	.60
24	.36	.42
25	.54	.32

p: Madde Güçlük İndeksi

D: Madde Ayırt Edicilik İndeksi

Tablo 3.1’de verilen madde güçlük indeksi verileri 0.36 ile 0.84 arasında değişkenlik göstermiştir. Başarı testindeki tüm soruların madde ayırt edicilik indeksleri ise 0.32

ile 0.65 aralığında bulunmuştur. Bu verilerin başarı testinin geçerliliğini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Geliştirilen başarı testinin güvenilirliği için KR21 değeri hesaplanmış 0.823 bulunmuştur. Sıfır (0) veya bir (1) olarak puanlamanın yapıldığı testlerde kullanılan KR21 güvenilirlik değeri 1'e yaklaşık bulunduğundan, başarı testinin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Özkal (2000) tarafından geliştirilen "Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği" kullanılmıştır (EK-2). Özkal tarafından geliştirilen bu ölçek katılıyorum, kararsızım ve katılmıyorum seçeneklerini içeren 3'lü Likert tipinde hazırlanmıştır ve 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği güvenilirlik çalışmaları kapsamında ölçek İzmir ilinde bulunan üç farklı okuldan toplam 214 4. ve 5. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha Katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur. İki yarı güvenilirliği ise Spearman-Brown 0.88 olarak bulunmuştur. Ölçekteki maddeler; hoşlanma, katılma, duygu ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Yapılan güvenilirlik çözümlemesi sonucunda faktörlerin oluşturduğu alt ölçeklerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları hoşlanma için 0.83, katılma için 0.73, duygu için 0.76 ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik için 0.79'dur. Elde edilen bu verilere göre ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak amacıyla Milli Eğitim Müdürlüğü ve gerekli mercilerden gerekli izinler alındıktan sonra öncelikle 25'er kişiden oluşan deney ve kontrol grubuna ön testler ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ön test ve tutum ölçeği uygulamaları kontrol ve deney gruplarına aynı hafta içinde farklı ders saatlerinde uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilere, test ve tutum ölçeği sonuçlarının harici kişilerle paylaşılmayacağı ve ders notlarını etkilemeyeceği bilgisi verilerek ön testi ve tutum ölçeğini rahat doldurmaları söylenmiştir.

Ön test uygulamasından sonra “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konuları deney grubunda araştırmacı tarafından oluşturulan ve her öğrenciye dağıtılan eğitici çizgi romanla desteklenerek, kontrol grubunda ise mevcut ders programı ile 27 Kasım 2017 - 15 Aralık 2017 tarihleri arasında üç hafta boyunca dersin öğretmeni tarafından işlenmiştir.

Konuların işlenmesinden sonra kontrol ve deney gruplarına son test ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilere, dağıtılan testin ve tutum ölçeği sonuçlarının harici kişilerle paylaşılmayacağı ve ders notlarını etkilemeyeceği bilgisi verilerek son testi ve tutum ölçeğini rahat doldurmaları söylenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen başarı testi ve tutum ölçeği verilerinin analiz edilmesinde sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda sıkça kullanılan SPSS 22.00 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir.

Ön test ve son test başarı testi verileri doğru cevaba “1”, yanlış cevaba ve cevaplanmayan soruya “0” puan verilerek analiz programına girilmiştir. Verilerin normalliği ve varyansların homojenliği test edildikten sonra deney ve kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasındaki ilişki bağımlı örneklem için t testi ve bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiştir.

Tutum ölçeği 3'lü Likert tipinde hazırlandığı için olumlu maddeler 3-2-1 şeklinde, olumsuz maddeler ise 1-2-3 şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin her alt boyutu analiz sürecinde ayrı olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Kontrol ve deney grubu puanları arasında ve grupların ön test son test puanları arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Deney ve kontrol grubuna ait veriler analiz edilmeden önce verilerin normallik değerleri incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test puanlarının normallik testine ait verileri şu şekildedir.

Tablo 4.1. Deney ve kontrol gruplarının başarı testine ilişkin normallik değerleri

Testler	Gruplar	Shapiro- Wilk	Skewness	Kurtosis
Ön test	Deney	,435	,387	-,455
	Kontrol	,431	-,044	-,822
Son test	Deney	,644	,160	-,717
	Kontrol	,323	,386	-,216

Tablo 4.1 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1,5 ile -1,5 aralığında olması verilerin normallik değerlerini sağladığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Ayrıca Shapiro- Wilk değerlerinin 0,05 düzeyinde anlamlı olmadığı yani verilerin normal dağıldığı görülmektedir ($p>0.05$).

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımlı örneklem grupları içi t testi yapılmıştır. Yapılan analize ait bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.2. Deney grubunun ön test- son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları

Testler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öntest	24	11,20	3,71	23	-6,459	,000
Sontest	24	16,12	3,28			

* $p<0.05$

Tablo 4.2. incelendiğinde deney grubunun başarı testine ait ön test puan ortalamasının ($\bar{X} = 11,20$) son test puan ortalamasından ($\bar{X} = 16,12$) düşük olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda deney grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasında son test puan ortalamaları lehine anlamlı bir ilişkinin olduğu, dolayısıyla eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarıları üzerinde olumlu etkisinin olduğu söylenebilmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımlı örneklem grupları içi t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ait bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.3. Kontrol grubunun ön test - son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi

Testler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	24	11,70	3,40	23	-2,628	,015
Son test	24	13,95	4,05			

*p<0.05

Tablo 4.3. incelendiğinde kontrol grubunun başarı testine ait ön test puan ortalamasının ($\bar{X} = 11,70$) son test puan ortalamasından ($\bar{X} = 13,95$) düşük olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda kontrol grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasında son test puan ortalamaları lehine anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-Testi analizi yapılmıştır. İki grubun ön test puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması çalışmanın sürdürülebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.4. Deney ve kontrol gruplarının ön test başarı testi puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney	25	11,12	3,66	47	-,581	,581
Kontrol	24	11,70	3,40			

*p>0.05

Tablo 4.4. incelendiğinde deney grubunun başarı testine ait ön test puan ortalaması ile ($\bar{X} = 11,12$) kontrol grubunun başarı testine ait ön test puan ortalaması ($\bar{X} = 11,70$) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t- Testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.5. Deney ve kontrol gruplarının son test başarı testi puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney	24	16,12	3,28	46	-,514	,048
Kontrol	24	13,95	4,05			

*p<0.05

Tablo 4.5. incelendiğinde deney grubunun başarı testine ait son test puan ortalamasının ($\bar{X} = 16,12$) kontrol grubunun başarı testine ait son test puan ortalamasından ($\bar{X} = 13,95$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Deney grubunun başarı testine ait puan ortalaması ile kontrol grubunun başarı testine ait puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir ilişki vardır.

4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında deney ve kontrol gruplarının tutum ölçeği puanları ölçeğe ait dört faktör üzerinde analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin tutum ölçeğine ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla her faktör için bağımlı örneklem grupları içi t-Testi yapılmıştır. Yapılan analize ait bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.6. Deney grubunun ön test - son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları

Faktör	Testler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Hoşlanma	Ön test	24	18,04	3,15	23	-,915	,370
	Son test	24	18,66	2,58			
Katılma	Ön test	24	15,83	2,33	23	-,663	,514
	Son test	24	16,16	2,33			
Duygu	Ön test	24	22,14	2,69	23	-1,174	,252
	Son test	24	22,95	2,95			
Çalışmayı sürdürme ve isteklilik	Ön test	24	22,10	3,65	23	-1,465	,157
	Son test	24	23,00	3,14			

*p>0.05

Tablo 4.6. incelendiğinde deney grubunun hoşlanma, katılma, duygu ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik faktörlerine ait ön test ve son test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Faktörlere ait ortalama puanlar incelendiğinde ön test puan ortalamalarına göre son test puan ortalamalarında nispi bir artış görülse de bu artış anlamlı seviyede olmamıştır.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum ölçeğine ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla her faktör için bağımlı örneklem grupları içi t-Testi yapılmıştır. Yapılan analize ait bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.7. Kontrol grubunun ön test - son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımlı t-Testi sonuçları

Faktör	Testler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Hoşlanma	Ön test	24	17,27	4,26	23	,132	,896
	Son test	24	17,16	3,22			
Katılma	Ön test	24	16,04	2,99	23	,681	,503
	Son test	24	16,50	2,10			
Duygu	Ön test	24	22,47	3,75	23	-1,763	,091
	Son test	24	23,58	2,51			
Çalışmayı sürdürme ve isteklilik	Ön test	24	22,52	4,83	23	-,129	,898
	Son test	24	22,62	3,95			

*p>0.05

Tablo 4.7. incelendiğinde kontrol grubunun hoşlanma, katılma, duygu ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik faktörlerine ait ön test ve son test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-Testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4.8. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi sonuçları

Faktör	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	T	p
Hoşlanma	Deney	25	17,96	3,11	47	,643	,523
	Kontrol	24	17,27	4,26			
Katılma	Deney	25	15,68	2,41	47	-,466	,643
	Kontrol	24	16,04	2,99			
Duygu	Deney	25	21,97	2,76	47	-,532	,597
	Kontrol	24	22,47	3,75			
Çalışmayı sürdürme ve isteklilik	Deney	25	22,10	3,58	47	-,347	,730
	Kontrol	24	22,52	4,83			

*p>0.05

Tablo 4.8. incelendiğinde deney ve kontrol grubunun hoşlanma, katılma, duygu ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik faktörlerine ait ön test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının son test tutum ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-Testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bilgiler şu şekildedir.

Tablo 4. 9. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum ölçeği puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-Testi

Faktör	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	T	p
Hoşlanma	Deney	24	18,66	2,85	46	1,778	,082
	Kontrol	24	17,16	3,22			
Katılma	Deney	24	16,16	2,33	46	-,519	,606
	Kontrol	24	16,50	2,10			
Duygu	Deney	24	22,95	2,95	46	-,789	,434
	Kontrol	24	23,58	2,51			
Çalışmayı sürdürme ve isteklilik	Deney	24	23,00	3,14	46	,363	,718
	Kontrol	24	22,62	3,95			

*p>0.05

Tablo 4.9. incelendiğinde deney ve kontrol grubunun hoşlanma, katılma, duygu ve çalışmayı sürdürme ve isteklilik faktörlerine ait son test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde; araştırma verilerinin analizi sonucunda elde edilen bilgiler, bu bilgilerin daha önce yapılmış benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılması ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda verilen öneriler yer almaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanılarak elde edilen veriler nicel araştırma yöntemleri kullanarak toplanmış ve istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ve Özkal (2000) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinden elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin tartışmalar aşağıda yer almaktadır.

Eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrenciler ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testine ait ön test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı, başarı testine ait son test puanları arasında ise deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında da anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır ki bu farkın nedeni ders sürecinde eğitici çizgi roman kullanımınıdır. Bir başka ifadeyle çalışmada sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarılarında olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu sonucuna benzer olarak İlhan (2016) da yapmış olduğu çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yine Topkaya (2014) hazırlamış olduğu doktora tezinde, vatandaşlık dersi kapsamında çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Çizgi romanların eğitim materyali olarak kullanılmasına yönelik fen alanında bir çalışma da Özdemir (2010) tarafından yapılmıştır. Deneysel desende hazırlanan doktora tezinde Özdemir eğitici çizgi romanların fen dersinde öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Çizgi romanların fizik öğretiminde

kullanılmasına yönelik Orçan (2013) tarafından yapılan deneysel desenli doktora tezinin sonuçları da çizgi romanların öğrenci başarısını artırdığını göstermektedir. İlhan (2016), Topkaya (2014), Orçan (2013) ve Özdemir'in çalışmalarına ek olarak alanyazında çizgi romanların öğrenci başarısını artırdığını: Sones (1944), Hutchinson (1949), Olson (2008), Hughes, King, Perkins ve Fuke (2011), Vassilikopoulou, Retalis, Nezi ve Boloudakis (2011), Hosler ve Boomer (2011), Efecioglu (2013) ve Richter, Rendings ve Maminirina'nın (2015) yaptığı çalışmalar da desteklemektedir.

Eğitici çizgi romanların öğrenci başarısını artırmadaki etkinliğinin öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap ediyor olmasından, içeriğinin basit sade ve anlaşılır olmasından, resim ve yazı bütünlüğünün bulunmasından ve içeriği itibarıyla görselliğinin öne çıkmasından ileri geldiği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci boyutunu oluşturan eğitici çizgi romanların öğrencinin derse karşı tutumu üzerindeki etkisine ilişkin verilerin analiz edilmesi sonucunda deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde deney grubu da kendi içerisinde değerlendirildiğinde ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında birden fazla nedenin olduğu düşünülmektedir. Öncelikle öğrencilerin derse karşı ön test tutum puanlarının yüksek sayılabilecek düzeyde olmasının uygulama sonucunda tutum puanlarında olumlu bir farkın ortaya çıkmamasında etkili olduğu düşünülmektedir. İkinci olarak hazırlanan eğitici çizgi roman kitapçığının içeriğinin bilgi ağırlıklı olmasından ve eğlendirici tarafının eksik kalmasından dolayı öğrencilerin derse karşı tutumu üzerinde olumlu bir etkiye neden olamadığı düşünülmektedir. Yine de alanyazında eğitici çizgi romanların öğrencilerin derse karşı tutumu üzerinde etkili olmadığı sonucunu destekleyen çalışmalar da vardır. Özdemir (2010), "eğitici çizgi romanların altıncı sınıf öğrencilerinin ısı transferi kavramındaki başarısı üzerindeki etkileri" başlıklı doktora tezinde deney ve kontrol gruplarının fen dersinden hoşlanma durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı yani eğitici çizgi romanların fen dersinden hoşlanma üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Baysarı (2007) ise yüksek lisans tezinde fen ve teknoloji dersinde kavram karikatürü kullanımını incelemiş ve kavram karikatürlerinin öğrencilerin fen dersine karşı tutumları üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yakışan (2008) doktora

tezinde biyoloji öğretiminde bilgisayar animasyonlarının kullanılmasının öğrencilerin başarı tutum ve kavram yanılgıları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda deney ve kontrol gruplarının biyolojiye yönelik tutumları arasında anlamlı fark tespit edilememiştir.

Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerindeki etkilerini inceleyen bu çalışma ve yukarıda bahsedilen üç çalışma (Özdemir (2010), Baysarı (2007) ve Yakışan (2008), çizgi romanların ve görsel ağırlıklı materyallerin öğrencilerin derse karşı tutumları üzerinde etkili olmadığını ifade etse de alanyazındaki benzer birçok çalışma görsel ağırlıklı materyallerin ve özellikle çizgi romanların öğrencilerin derse karşı tutumları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. İlhan (2016), hazırlamış olduğu doktora tezinde sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse karşı tutumları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşırken benzer olarak Topkaya (2014) da vatandaşlık ve insan hakları dersinde eğitici çizgi roman kullanımı ile öğrencilerin derse karşı tutumları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu saptamıştır. Hosler ve Boomer (2011) de çizgi romanların biyoloji dersinde kullanımının biyoloji dersine ve çizgi romanlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda çizgi romanların biyoloji dersine ve çizgi romanlara karşı tutum üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalara benzer olarak alanyazında görsel materyallerin özellikle de çizgi romanların öğrencilerin tutumları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ifade eden birçok çalışma vardır (Sones, 1944; Hutchinson, 1949; Carry, 2004; Olson, 2008; Palaz, 2010).

5.2. Öneriler

- ✓ Bu araştırma 5. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” konularında uygulanmıştır. Çizgi romanların sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan diğer konulardaki etkinliği üzerine uygulamalı araştırmalar yapılabilir.

- ✓ Çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde olduğu gibi Türkçe, fen ve teknoloji, matematik, tarih, coğrafya gibi farklı dersler üzerindeki etkinliğini ölçmek için araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Bu çalışma üç haftalık bir uygulama sürecini kapsamaktadır. Uygulama sürelerinin daha uzun sürdüğü akademik çalışmalar yapılarak çizgi romanların öğrencilerin akademik başarısı ve derse yönelik tutumları üzerindeki etkisi incelenebilir.
- ✓ Öğretilmesi zor olan konuların öğretiminde ve soyut kavramların öğrenciye aktarılmasında çizgi romanların metin-görsel bütünlüğünden faydalanılabilir.
- ✓ Eğitim-öğretim materyali olarak kullanılacak çizgi romanların seçiminde öğrencilerin eğitim düzeyleri dikkate alınmalı, seçilecek çizgi romanların dili ve görselliği öğrencilerin seviyesine uygun olmalı ve çizgi romanların içeriği öğrencilerde istedik türde davranış geliştirmeye uygun olarak hazırlanabilir.
- ✓ Eğitim materyali olarak kullanılacak çizgi romanların hazırlanırken çizgi romanların eğlendirici unsuru unutulmamalıdır. Eğitici çizgi roman kazandırılmak istenen kazanımı öğrenciye eğlenceli şekilde sunabilecek nitelikte olmalıdır. Bu sayede öğrencilerin derse karşı tutumlarında ve derse aktif katılımlarında olumlu gelişmeler gözlenebilir.
- ✓ Eğitim-öğretim materyali olarak hazırlanan çizgi romanların dilinin akıcı olması, görsellerinin dikkat çekici olması ve senaryosunun öğrencinin ilgisini çekecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.
- ✓ Çizgi romanların eğitim-öğretim materyali olarak kullanılması teşvik edilmeli, öğretmenler ve okul yöneticileri çizgi romanların eğitici yönü hakkında bilgilendirilmelidir.
- ✓ İlgili kurumlar tarafından derslere yönelik eğitici çizgi romanlar belirlenerek ya da hazırlatılarak çizgi romanların eğitim-öğretim sürecinde kullanımı yaygın hale getirilmelidir.
- ✓ Öğretmen yetiştiren farklı alanlarda eğitim-öğretim gören öğrencilerin çizgi romanlara yönelik görüşlerini inceleyen nitel ve nicel çalışmalar yapılmalıdır.

- ✓ Aileler çizgi romanlar hakkında bilinçlendirilmeli ve çocuklarına alacakları çizgi romanları seçerken dikkat etmeleri gereken noktalar anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Ö. U. (2008). *Kahraman Olgusunun Çizgi Romandan Sinemaya Uyarlamadaki Görünümü: Tarkan ve Conan Örnekleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akkoyunlu, B. (1993). *Bilgi teknolojisi ve eğitim. Eğitimde bilgi teknolojileri seminer notları*. Ankara: MEB, Bilgisayar Hizmetleri Genel Müdürlüğü, EBİT Daire Başkanlığı Yayınları.
- Alkan, G. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Alpin, H. (2006). *Çizgi Roman Ansiklopedisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ardasheva, Y., Bowden, J., Morrison, J. and Tretter, T. (2015). Using comics and illustrated trade books to support science learning in first-year english language learners. *Science Scope*, 38 (February 2015), 39–47.
- Ayçiçek, E. P. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Dersinde Materyal Kullanımının Akademik Başarı, Derse Yönelik Tutum ve Öğrenme Stratejilerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Başımoğlu, M. R. (2009). *Çizgi Romanda Mimari Kurgunun Temsili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baysarı, E. (2007). *İlköğretim Düzeyinde 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Canlılar ve Hayat Ünitesi Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci Başarısına, Fen Tutumuna ve Kavram Yanılgılarının Giderilmesine Olan*

Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bitz, M. (2004). The comic book project: forging alternative pathways to literacy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 47(7), 574–586.

Bitz, M. (2014). Amazing comics. *Educational Leadership*, 72(1).

Boerman-Cornell, B. (2013). More than comic books. *Educational Leadership*, 70(6), 73–78.

Bolan, B. (2000). *Çizgi roman sanatı*. (1. Baskı). İstanbul: Engin Yayıncılık.

Botzakis, S. (2013). Why I teach comics in higher education. *Knowledge Quest*, 41(3), 68–70.

Cantek, L. (2014). *Türkiye 'de çizgi roman* (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Carr, P. (1958). Can comic books be used in education? *Education*, 79, 57-61.

Cary, S. (2004). Going graphic: Comics at work in the multilingual classroom. *Heinemann*, 10(1), 1–4.

Çetin, Y. (2010). Okutan çizgiler. *Milli Folklor*, 85, 193–198.

Dechant, E. V. and Smith, H. P. (1977). *Psychology in teaching reading*. United States of America: Prentice Hall.

Demir, S. T. (2016). *Türkiye 'de Mizah Dergileri Kültürel Hegemonya ve Muhalefet* (1. Baskı). İstanbul: SETA Yayınları.

Demirkaya, H. ve Tokcan H. (2006). Coğrafya öğretiminde televizyon ve video kullanımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 35, 287-298.

Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: an Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan

- Diegritz, T. (1979). Sind comics schmutz und schund? *Der Evangelische Buchberater*, 33(1), 1-6.
- Domkar, J. (2010). *Comics-Based Language Teaching in Digital Environment of a Modern Classroom: Cultural Awareness Projects and Activities*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Masaryk Üniversitesi, Brno.
- Efecioglu, E. (2013). *The Role of Graphic Novels in Teaching English as a Foreign Language*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eisner, W. (1985). *Comics & Sequential Art*. Tamarac, FL: Poorhouse Press.
- Ellis, A. and Highsmith, D. (2000). About face: Comic books in library literature. *Serials Review*, 26(2), 21-43.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Doruk yayınları.
- Ertemsir, E. (2011). *Yüksek Öğretimde Yöneticilik Eğitimi ve Yeni Bir Öğretim Yöntemi Olarak İnteraktif Çizgi Roman: Yöntemin Yarattığı Faydalılık Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Esmer, B. (2014). *Çizgi Romanların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gündüz, U. (2004). *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Çizgi Romanın Kültürel, Toplumsal ve Siyasal İşlevleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güneş, N. M. (2013). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersinde 3 Boyutlu Görsel Materyal Kullanımının Başarıya, Kavram Öğrenmeye ve Tutuma Etkisi*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Halis, İ. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Haugaard, K. (1973). Comic books: Conduits to culture? *The Reading Teacher*, 27(1), 54–55.

Haugen, D. M. (Ed.). (2005). *Comic Books: Examining Pop Culture*. Farmington Hills, MI: Thomson Gale.

Horn, M. (1976) *The World Encyclopedia of Comics*. New York: Chelsea House Publications.

Hosler, J. and Boomer, K. B. (2011). Are comic books an effective way to engage nonmajors in learning and appreciating science? *CBE—Life Sciences Education*, 10, 309–317.

Hughes, J. M., King, A., Perkins, P. and Fuke, V. (2014). Adolescents and “Autographics”: Reading and writing coming-of-age graphic novels. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 6(2), 257–274.

Hutchinson, K. H. (1949). An experiment in the use of comics as instructional material. *Journal of Educational Sociology*, 23(4), 236–245.

İlhan, G. O. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Romanların Kullanımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kagelmann, H. J. (1976). *Comics: Aspekte zu inhalt und wirkung*. Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

Karabudak, N. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Tarafından Yayımlanan Çocuk Roman ve Çizgi Romanlarının Tematik İncelenmesi*.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (28. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaymakçı, S. (2011). *Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Araç-Gereç Boyutu*. R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ, (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-2* (151-161). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Keogh, B. and Naylor, S. (1999). Concept cartoons, teaching and learning in science: An evaluation. *International Journal of Science Education*, 21(4), 431–446.

Kılıçkaya, F. and Krajka, J. (2012). Can the use of web-based comic strip creation tool facilitate EFL learners' grammar and sentence writing? *British Journal of Educational Technology*, 43(6), E161–E165.

Kireççi, Ü. (2008). *Çizgi Roman Senaryosu*. (1. Basım). İstanbul: Crea Yayıncılık.

Kleeman, B. G. (2006). Using cartoons to investigate social and environmental issues. *Ethos*, 14(3), 9–19.

Koenke, K. (1981). The careful use of comic books. *Reading Teacher*, 34(5), 592–595.

Kunzle, D. (2007). *Father of the Comic Strip: Rodolphe Töpffer*. Mississippi: The University Press of Mississippi

Kür, İ. (1991). *Türkiye'de süreli çocuk yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Lazarich, M. (2013). Comic strip humour and empathy as methodological instruments in teaching. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 15(1), 153-190.

- Lehenbauer, M., Kothgassner, O. D., Kryspin-Exner, I. and Stetina, B. U. (2013). An online self-administered social skills training for young adults: Results from a pilot study. *Computers ve Education*, 61, 217-224.
- Manning, A. D. (1998). Understanding Comics: The Invisible Art. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 41(1), 66–69.
- Marım, Ö. (2010). *La didactique de la bande dessinée en Français langue étrangère à l'école primaire*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Marston, W. M. (1943). Why 100,000,000 Americans read comics. *The American Scholar*, 13(1), 35–44.
- McCloud, S. (1994). *Understanding comics the invisible art*. New York: Kitchen Sink Press.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Meydan, A. ve Akdağ, H. (2011). *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Tay, B. ve Öcal, A. (Ed.) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (s. 154-192) içinde. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Muniran, F., Ridzal, M. and Yusof, M. (2008). Using comics and graphic novels in schools and libraries to promote literacies. *ICOLIS*, 123–127.
- Myers, M. P. and Savage, T. (2005). Enhancing student comprehension of social studies material. *The Social Studies*, 96(1), 18-23.
- Nurses, S. (2014). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan "Türkiye'de iklim bölgeleri" konusunun öğretiminde görsel materyalleri kullanmanın öğrenci başarısına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Olson, J. C. (2008). *The Comic Strip as a Medium for Promoting Science Literacy*. Northridge: California State University Press.
- Orçan, A. (2013). *Çizgi-roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin ve fiziğe ilişkin Tutumlarının Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öner, S. (2013). *Seçilen bir çizgi romanın okuduğunu anlama üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Özdemir, E. (2010). *Eğitici çizgi romanların altıncı sınıf öğrencilerinin ısı transferi kavramındaki başarısı üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, H. (2005). *Öğretim araç gereçlerinin teorik temelleri*. N. Yiğit (Ed.) *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Trabzon: Derya Kitapevi.
- Özkal, N. (2002). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(124), 52–55.
- Özkal, N., Güngör, A. ve Çetingöz, D. (2004). Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ve Öğrencilerin Bu Dersle Yönelik Tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10(40), 600–615.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Palmer, J. R. (1965). Establishing adequate criteria for selecting social studies materials. *The High School Journal*, 49(1), 6-12.

- Paltani-Sargologos, F. (2011). *Le roman graphique, une bande dessinée prescriptrice de légitimation culturelle. Unpublished Doctoral Thesis*. Université de Lyon, Lyon.
- Parsons, J. and Smith, K. (1993). Using Comic Books To Teach. *Retrieved from ERIC Database*. ERIC Document ED363892.
- Perales-Palacios, F. J. And Vílchez-González, J. M. (2005). The Teaching of Physics and Cartoons: Can they be interrelated in secondary education? *International Journal of Science Education*, 27(14), 1647–1670.
- Pforte, D. (1974). *Comics im ästhetischen Unterricht*. Frankfurt/Main: Athenäum.
- Pustz, M. (2012). *Comic Books and American Cultural History*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Ramsey, T. (2013). The History of Comics: Decade by decade. 16 Mayıs 2018 tarihinde <https://the-artifice.com/history-of-comics/> adresinden erişildi.
- Ranker, J. (2007). Using comic books as read-alouds: insights on reading instruction from an english as a second language classroom. *The Reading Teacher*, 61(4), 296–305.
- Reckase, M. D. (1985). The difficulty of test items that measure more than one ability. *Applied Psychological Measurement*, 9(4), 401-412.
- Richie, J. R. (1979). The funnies aren't just funny....: using cartoons and comics to teach. *The Clearing House*, 53(3), 125–128.
- Richter, T., Rendigs, A. and Maminirina, C. P. (2015). Conservation messages in speech bubbles—evaluation of an environmental education comic distributed in elementary schools in madagascar. *Sustainability*, 7, 8855–8880.
- Rota, G. and Izquierdo, J. (2003). “Comics” as a tool for teaching biotechnology in primary schools. *Electronic Journal of Biotechnology*, 6(2), 8–12.

- Sardone, N. B. (2018). Teaching Classic Literature with Comic Books and Virtual Lit Trips Teaching Classic. *The English Journal*, 102(1), 67–70.
- Short, J. C., Randolph-Seng, B. and Mckenny, A. F. (2013). Graphic presentation: An empirical examination of the graphic novel approach to communicate business concepts. *Business Communication Quarterly*, 76(3), 273–303.
- Smyth, T. (2016). How I use comic books as a learning tool in my social studies classroom. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.pbs.org/newshour/education/how-i-use-comic-books-as-a-learning-tool-in-my-social-studies-classroom> adresinden erişildi.
- Sones, W. W. D. (1944). The Comics and Instructional Method. *Journal of Educational Sociology*, 18(4), 232–240.
- Song, Y., Heo, M., Krumenaker, L. and Tippins, D. (2008). Cartoons-An Alternative Learning Assessment. *Science Scope*, 31(5), 16–21.
- Şahin, T. Y. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tabachnick, B. and Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tatalovic, M. (2009). Science comics as tools for science education and communication: a brief, exploratory study. *SISSA – International School for Advanced Studies Journal of Science Communication ISSN*, 8(4), 1–17.
- Tekle-Haimanot, R., Pierre-Marie, P., Daniel, G., Worku, D. K., Belay, H. D. and Gebrewold, M. A. (2016). Impact of an educational comic book on epilepsy-related knowledge, awareness, and attitudes among school children in Ethiopia. *Epilepsy and Behavior*, 61, 218–223.

- Thomas, S. J. (2004). Teaching America's GAPE (Or Any Other Period) with Political Cartoons: A Systematic Approach to Primary Source Analysis. *The History Teacher*, 37(4), 425–446.
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Topkaya, Y. (2016). Doğal Çevreye Duyarlılık Değerinin Aktarılmasında Kavram Karikatürleri ile Eğitici Çizgi Romanların Etkililiğinin Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 259–272.
- Trend, C. and Kinlaw, R. (1979). Comic books: An effective teaching tool. *Journal of Extension*, 17(1), 18–23.
- Uyangör, N. (2007). *İlköğretim 7. sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Üçışık, S., Ünlü, M. ve Özey, R. (2002). Coğrafya eğitim ve öğretiminde fotoğrafların önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5(1), 1-8.
- Vassilikopoulou, M., Retalis, S., Nezi, M. and Boloudakis, M. (2011). Pilot use of digital educational comics in language teaching. *Educational Media International*, 48(2), 115–126.
- Versaci, R. (2001). How comic books can change the way our students see literature: one teacher's perspective. *The English Journal*, 91(2), 61–67.
- Warburton, T. and Saunders, M. (1996). Representing Teachers' Professional Culture through Cartoons. *British Journal of Educational Studies British Journal of Educational Studies*, 44(3), 307–325.

Williams, I. (t.y.). A Short History of “Art” Comics. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.graphicmedicine.org/a-short-history-of-art-comics/> adresinden erişildi.

Williams, N. (1995). The Comic Book as Course Book. Why and How. *The Annual Meeting of the Teachers of English to Speakers of Other Languages*. Long Beach, CA.

Yakışan, M. (2008). *Biyoloji öğretiminde bilgisayar animasyonlarının kullanılmasının öğrencilerin başarı, tutum ve kavram yanlışları üzerine etkisi (Hücre konusu örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yalın, H. İ. (2008). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yıldır, E. (1994). Batı'da çizgi-roman. *Töre Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 152, 7-12

Yıldırım, E. (2016). Sınıf öğretmenleri adaylarının eğitici çizgi roman hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 52-70.

Zimmerman, B. (2008). Creating comics fosters reading, Writing, and Creativity. *Education Digest*, 74(4), 55-57.

EKLER

EK-1. Başarı Testi

Adı Soyadı:			
Numarası:		Sınıf:	
Cinsiyet:	Kız ☐	Erkek	☐

1- Dünya üzerindeki yerlerin gerçek uzunluklarını birebir haritaya geçiremeyeceğimiz için, onları belli bir oranda küçültürüz.

Aşağıdakilerden hangisi haritalardaki küçültme oranına verilen isimdir?

- A) Ölçek B) Kroki
C) Plan D) Harita

2- Bir yerde hava olaylarının uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama durumuna _____ denir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Hava Durumu B) Sıcaklık
C) Mevsim D) İklim

3- Aşağıdakilerden hangisi bir çizimin harita özelliği taşıyabilmesi için gerekli koşullardan birisi değildir?

- A) Kuşbakışı olarak çizilmiş olması.
B) Küçültme oranının olması.
C) Ülke ve il sınırlarını belirtmiş olması.
D) Belli bir düzlem üzerine aktarılmış olması.

4- Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A)	Akarsular tarafından derin yarılmamış, çevrelerine göre alçakta kalan geniş düzlüklerdir.	Ova
B)	Etrafı sularla çevrili kara parçasıdır.	Dağ
C)	Belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur.	Akarsu
D)	Karalar üzerinde bulunan çukurlara suların birikmesiyle oluşan yer şeklidir.	Göl

5- Fiziki harita yardımıyla aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ova ve platolar B) Yükselti değerleri
C) Yer şekilleri D) Nüfusun dağılışı

6- Antalya'yı ziyaret eden Ahmet ziyaretinin ilk gününde Akdeniz'i görmüş, ikinci gününde Antalya Ovası'nı gezmiş, üçüncü gününde ise Toros Dağları'na çıkmıştır.

Ahmet, üç günde gittiği yerleri fiziki haritada renklendirmek isterse sırasıyla hangi renkleri kullanmalıdır?

	Akdeniz	Antalya Ovası	Toros Dağları
A)	Yeşil	Sarı	Kahverengi
B)	Mavi	Kahverengi	Sarı
C)	Sarı	Kahverengi	Yeşil
D)	Mavi	Yeşil	Kahverengi

7-

Yukarıda Türkiye fiziki haritası verilmiştir.

Yalnızca verilen haritaya bakılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nüfusun en az olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
B) Yükseltisi en az olan bölge Marmara Bölgesi'dir.
C) Sıcaklığın en fazla olduğu bölge Akdeniz Bölgesi'dir.
D) Tarım ürünü çeşitliliğinin en fazla olduğu bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.

8-

Efe

- Yaşadığım yerde yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçer.
- Bitki örtüsü ise genellikle bozuktur.
- Yaşadığım yerde buğday çokça yetiştirilmektedir.

Bu bilgilere göre Efe'nin yaşadığı yerde görülen iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karasal iklim   B) Savan iklimi
C) Akdeniz iklimi   D) Karadeniz iklimi

9- İklim, bir bölgedeki evlerin hangi malzemeden yapıldıklarını, sıcaklık ve bitki örtüsü gibi nedenlerle etkileyebilir.

Buna göre iklim tiplerine göre ev yapımında kullanılan malzemeler hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

	Karasal	Akdeniz	Karadeniz
A) Kerpiç ev	Ahşap ev	Taş ev	Taş ev
B) Ahşap ev	Taş ev	Kerpiç ev	Ahşap ev
C) Taş ev	Kerpiç ev	Ahşap ev	Ahşap ev
D) Kerpiç ev	Taş ev	Ahşap ev	Ahşap ev

10- Bir yerdeki kısa süreli hava olaylarına hava durumu denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisi hava durumu ile ilgilidir?

- A) Antalya'da yazlar sıcaktır.
B) Trabzon her mevsim yağış alır.
C) İstanbul'da hava bugün yağmurlu.
D) Erzurum'da kışlar kar yağışlı geçer.

11- Karadeniz iklim tipinin görüldüğü bir bölgede aşağıdaki tarım ürünlerinden hangisi yaygın olarak görülebilir?

12- Ülkemizde Akdeniz, Karadeniz ve Karasal iklim tipleri görülmektedir.

Aşağıdaki bölgelerin hangisinde bu üç iklim tipinin de özellikleri görülmektedir?

- A) Ege   B) Marmara
C) İç Anadolu   D) Akdeniz

13-

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda numaralandırılmış yeryüzü şekillerinden birisi değildir?

- A) Göl   B) Dağ
C) Akarsu   D) Ada

14- Aşağıdakilerden hangisi iklimin insan yaşamı üzerindeki etkilerine örnek olarak gösterilemez?

- A) Antalya'da insanların yaz aylarında ince elbiseler tercih etmesi.
- B) Van'da kış aylarında kar yağışı nedeniyle yolların kapanması.
- C) Zonguldak'ta taş kömürü madenciliğinin yaygın olması.
- D) Trabzon'da şemsiyenin kış aylarında sıkça kullanılması.

15- İklim, bir bölgedeki turizm faaliyetlerini etkiler.

Bu bilgiye göre aşağıdaki şehirlerin hangisinde kış turizminin gelişmiş olması beklenir?

- A) Erzurum
- B) İzmir
- C) Adana
- D) Antalya

16-

Yukarıda numaralandırılmış yerlerin yükseltisi fazla olandan düşük olana doğru sıralanışı hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

- A) 1, 3, 2
- B) 3, 2, 1
- C) 1, 2, 3
- D) 2, 1, 3

17-

Yukarıda numaralandırılmış yerlerin hangilerinde Karasal iklim görülmektedir?

- A) 1 ve 3
- B) 2 ve 4
- C) 3 ve 5
- D) 1 ve 4

18- Akdeniz Bölgesi'nin fiziki haritası üzerinde inceleme yaptığımızda aşağıdakilerden hangisine ulaşmamız mümkün değildir?

- A) Çukurova
- B) Adana'nın nüfusu
- C) Antalya Körfezi
- D) Antalya'nın yükseltisi

19- Karadeniz Bölgesi'nde fındık ve çay gibi tarım ürünleri yetiştirilirken Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu tür tarım ürünleri yetiştirilememektedir.

Bu durum üzerinde etkili olan temel faktör aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bitki örtüsü
- B) Yüz ölçümü
- C) İklim
- D) Yüzey şekilleri

20-

- I. Kıyı bölgelerimizin tamamında Akdeniz iklimi etkilidir.
- II. İklim çeşitliliği en fazla olan bölge Marmara bölgesidir.
- III. Ege Bölgesinin tamamında Akdeniz iklimi görülür.
- IV. Karasal iklimin yayılma alanı, Akdeniz ikliminin yayılma alanından fazladır.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) II ve IV
- D) I ve III

21- İklim, bir bölgedeki bitki örtüsünü etkiler.

Buna göre iklim tiplerine göre bitki örtüleri hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

	Karasal	Akdeniz	Karadeniz
A)	Bozkır	Orman	Maki
B)	Orman	Maki	Bozkır
C)	Orman	Bozkır	Maki
D)	Bozkır	Maki	Orman

22- Çay, fındık ve mısır gibi tarım ürünleri her mevsim yağışlı geçen yerlerde yetiştirilebilir.

Buna göre aşağıdaki bölgelerden hangisinde bu tarım ürünlerinin yetiştirilmesi daha kolaydır?

- A) Karadeniz
- B) Marmara
- C) Ege
- D) Akdeniz

23- 5. Sınıf öğrencileri Türkiye'nin yükseltisi en az olan bölgesine gezi düzenleyeceklerdir.

Bu bilgiye göre öğrencilerin aşağıdaki bölgelerden hangisine gitmeleri gerekmektedir?

- A) Akdeniz
- B) İç Anadolu
- C) Marmara
- D) Doğu Anadolu

24- Bölgelerin iklim özellikleri göz önüne alındığında, hangi bölgede yaşayan insanların ısınma giderlerinin daha fazla olması beklenir?

- A) Ege
- B) Doğu Anadolu
- C) Güney Doğu Anadolu
- D) Akdeniz

25- Turunçgiller, yani portakal ve mandalina gibi tarım ürünleri kışları ılık geçen yerlerde yetiştirilebilir.

Buna göre aşağıdaki bölgelerden hangisinde turunçgil tarımcılığı yaygın değildir?

- A) Akdeniz
- B) Marmara
- C) Ege
- D) Doğu Anadolu

Testiniz bitmiştir.
Cevaplarınızı kontrol ediniz.

EK-2. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Değerli öğrenciler; bu formda bulunan cümleler sizin Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmek için hazırlanmıştır. Her cümleyle ilgili görüş kişiden kişiye değişebilir. Bu nedenle vereceğiniz cevap, sizin kendi görüşlerinizi yansıtmalıdır. Her cümleyle ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatle okuyunuz. Sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz. Her bir cümlenin karşısındaki size en uygun olan kısmı (X) işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve araştırma amacı dışında kullanılmayacaktır. Lütfen boş bırakmayınız. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Arş. Gör. Orhan ÜNAL

Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kız

TUTUMLAR		Katıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	Sosyal Bilgiler ünitesi bitince rahatlarım	( )	( )	( )
2	Sosyal Bilgiler dersi programdan kaldırılrsa çok mutlu olurum.	( )	( )	( )
3	Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili konuları yinelenmeyi severim.	( )	( )	( )
4	Sosyal Bilgiler ders saatlerinin arttırılmasını isterim.	( )	( )	( )
5	Sosyal Bilgiler dersinin günlük yaşamımda bir önemi yoktur.	( )	( )	( )
6	Sosyal Bilgiler dersini çalışmaya başladığımda kendimi yorgun hissederim.	( )	( )	( )
7	Eve gidince o gün işlediğimiz Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili konuları yinelenmeyi severim.	( )	( )	( )
8	Sosyal Bilgiler dersinde dersle ilgili olmayan hayallere dalarım.	( )	( )	( )
9	Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili soru çözerim.	( )	( )	( )
10	Sosyal Bilgiler dersini bir yere kadar dinler, daha sonra dinleyemem.	( )	( )	( )
11	Sosyal Bilgiler dersinde kendimi rahat hissederim.	( )	( )	( )
12	Sosyal Bilgiler dersini çalışırken canım sıkılır.	( )	( )	( )
13	Sosyal Bilgiler dersi çok eğlenceli bir derstir.	( )	( )	( )
14	Sosyal Bilgiler dersinden sonra kendimi yorgun hissederim.	( )	( )	( )
15	Dersler arasında en çok Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım.	( )	( )	( )
16	Sosyal Bilgiler dersinden korkarım.	( )	( )	( )
17	Sosyal Bilgiler dersi çok sıkıcı bir derstir.	( )	( )	( )
18	Sosyal Bilgiler dersine girmek istemem.	( )	( )	( )
19	Sosyal Bilgiler dersinde saatler geçmek bilmiyorum.	( )	( )	( )
20	Sosyal Bilgiler dersinde neler öğrendiğimi çok sık düşünürüm.	( )	( )	( )
21	Sosyal Bilgiler dersinde uykum gelir.	( )	( )	( )

TUTUMLAR		Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
22	Sosyal Bilgiler dersi çok sevdiğim dersler arasındadır.	()	()	()
23	Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir.	()	()	()
24	Sosyal Bilgiler dersine sınav zamanlarında bile isteyerek çalışmam.	()	()	()
25	Sosyal Bilgiler dersindeki konular azaltılsa mutlu olurum.	()	()	()
26	Sosyal Bilgiler çok sevdiğim üç dersten biridir.	()	()	()
27	Sosyal Bilgiler dersinde zilin çalmasını dört gözle beklerim.	()	()	()
28	Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili bilgilerimi artırmak için arkadaşlarımdan ve öğretmenlerimden sürekli yararlanmak isterim.	()	()	()
29	Sosyal Bilgiler dersinde elimden gelenin en iyisini yapmaya gayret ederim.	()	()	()
30	Sosyal Bilgiler dersine arkadaşlarımdan daha az çalışırım.	()	()	()
31	Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili anlaşılması zor konuları bıkmadan öğrenmeye çalışırım.	()	()	()

SOSYAL BİLGİLER

KONU ANLATIM KİTAPÇIĞI

5

- ❖ **Haritayı Tanıyorum**
- ❖ **İklim ve Yaşamım**

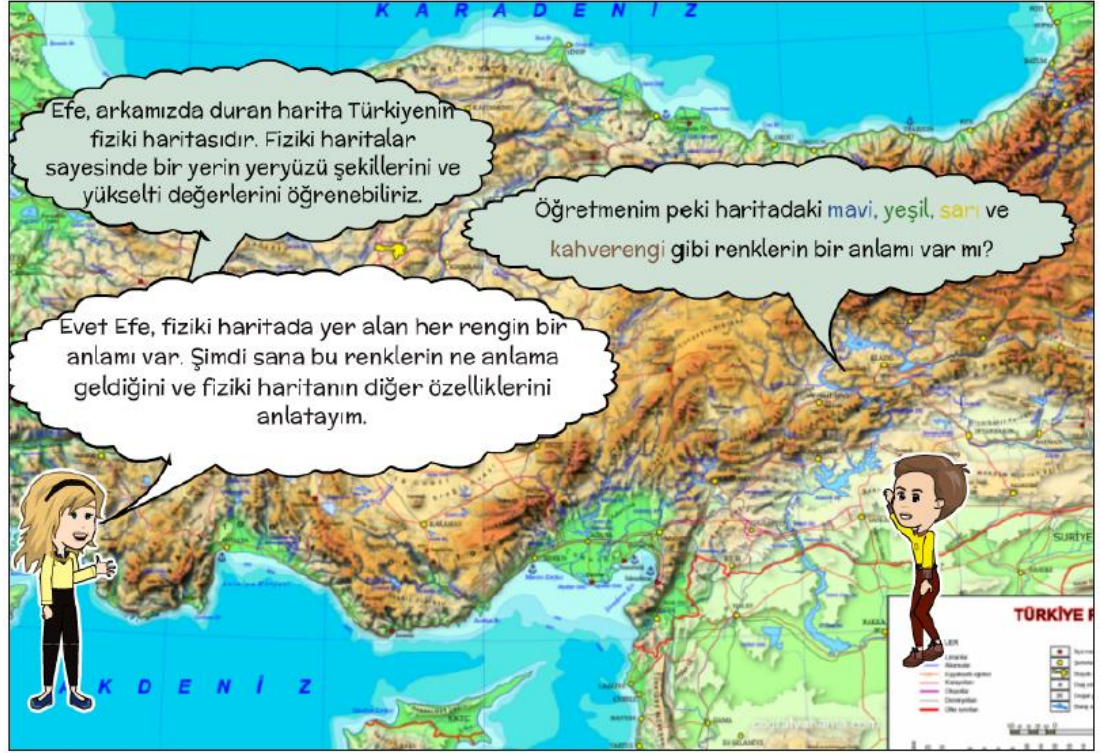
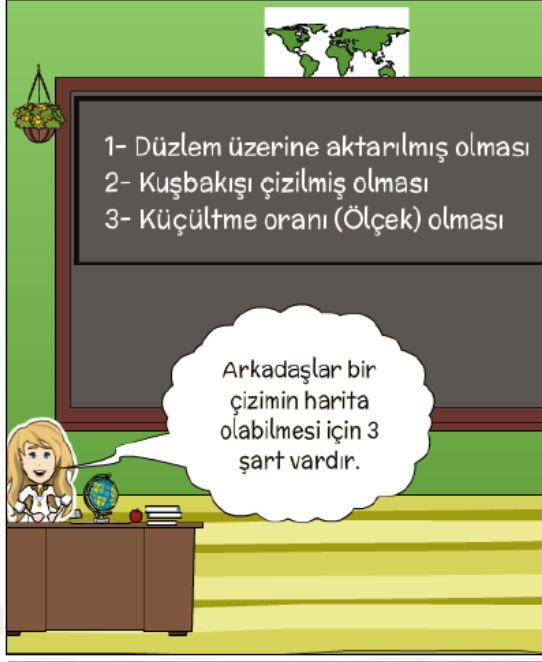

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

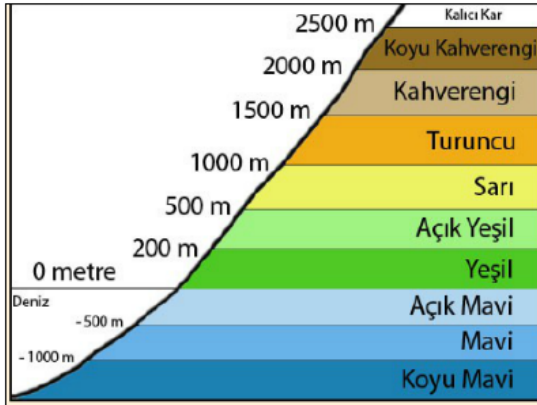
Harita ve fiziki haritaların özellikleri?

Fiziki haritalarda yer alan yeryüzü şekilleri

Fiziki haritalarda yer alan renkler bize o yerin deniz seviyesinden ne kadar yüksekte olduğunu ifade eder. Deniz seviyesi "0 metre" olarak kabul edilir.

Ayrıca haritalarda bazı işaretler kullanılır. Bu işaretlerin ne anlama geldiği **Harita İşaretleri (Lejant)** adı verilen bölümde gösterilir. Ayrıca haritanın ölçeği yani küçültme oranı da işaretler kısmında gösterilir.

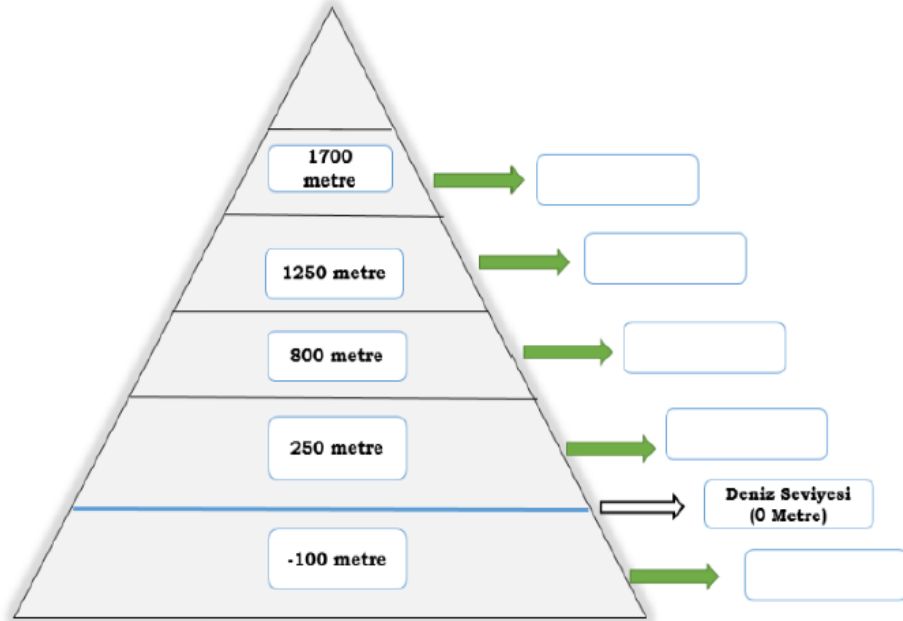

Yukarıdaki Türkiye Fiziki Haritasına bakılarak aşağıdaki bilgilerin doğru ya da yanlış olduklarını işaretleyiniz.

	Doğru	Yanlış
Haritada yeryüzü şekilleri ve yükselti değerleri gösterilmiştir.		
Türkiye'nin batı kesimlerinde yükselti daha fazladır.		
Haritadaki yeşil renkler ormanlık arazileri göstermektedir.		
Yükseltisi en fazla olan bölge Doğu Anadolu bölgesidir.		
Fiziki haritada göl ve akarsular mavi renkle gösterilir.		

Aşağıda verilen yükseltilerin fiziki haritalarda hangi renkle gösterildiğini karşılarındaki kutucuklara yazınız.

Evet çocuklar haritayı ve fiziki haritanın özelliklerini öğrendik. Şimdi Doğa Dede bize fiziki haritada yer alan yeryüzü şekillerini gösterecek

Çocuklar merhaba. Benim adım Doğa. Bugün size torunum Tuğçe ile birlikte fiziki haritada bulunan **yeryüzü şekillerini** göstereceğiz. Hemen yola çıkalım isterseniz :)

Doğa Dede, arkamızda duran yüksek yerlere ne denir?

Tuğçe. o yüksek yerlerin ismi **dağdır**.

Peki dağların tepelerindeki karlar eriyince suları nereye gider dede?

Eriyen kar suları, kaynak suları ve yağmurlar **akarsuyu** oluşturur Tuğçe.

DAĞ: Çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir.

Yağmurlar, eriyen kar suları ve kaynaklardan çıkan sular yeryüzünde eğim boyunca akar ve akarsular oluşur.

Önümüzden geçen bir akarsu mudur o zaman dede?

Evet Tuğçe. Ayrıca akarsular aktıkları yerleri, yani yataklarını aşındırarak da **vadileri** oluştururlar. Şimdi beraber bir vadi görelim

AKARSU: Belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur.

O zaman bulunduğumuz bu yer de bir vadi sanırım?

Çok doğru Tuğçe, akarsu yatağını aşındırarak bu vadiyi oluşturmuş.

VADİ: Akarsuyun yatağını aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şeklidir.

Dede burası çok güzelmiş. Burası nedir acaba?

Evet Tuğçe, burası bir **göl**

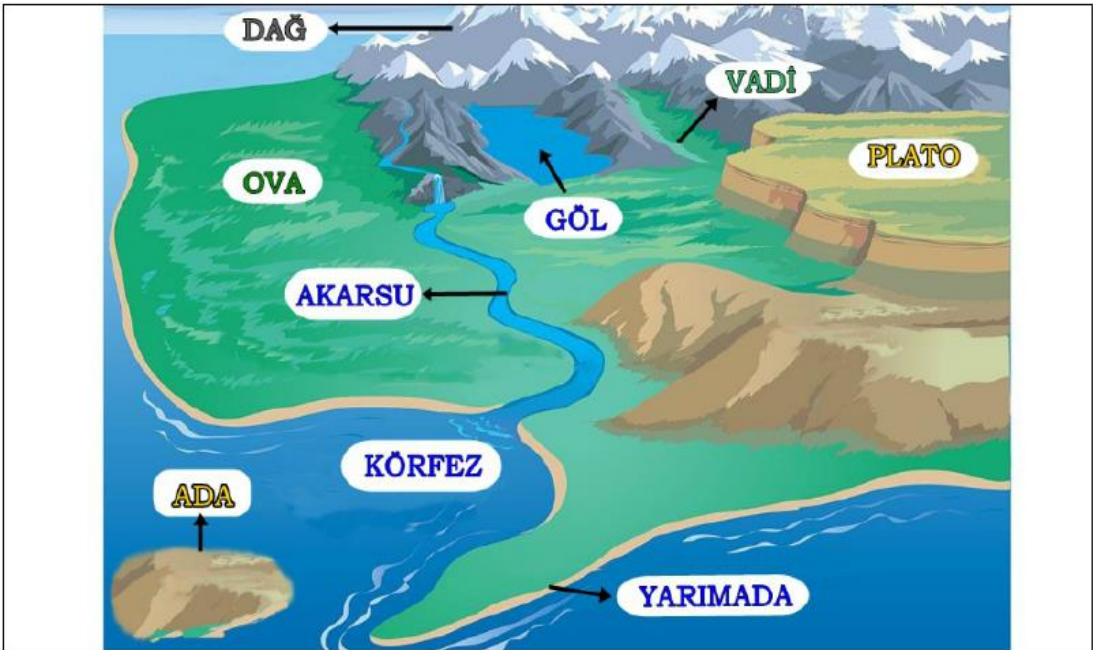
GÖL: Karalardaki çukurluklarda birikmiş durgun sudur.

OVA: Çevrelerine göre alçakta kalan ve akarsular tarafından derin yarılmamış geniş düzlüklerdir.

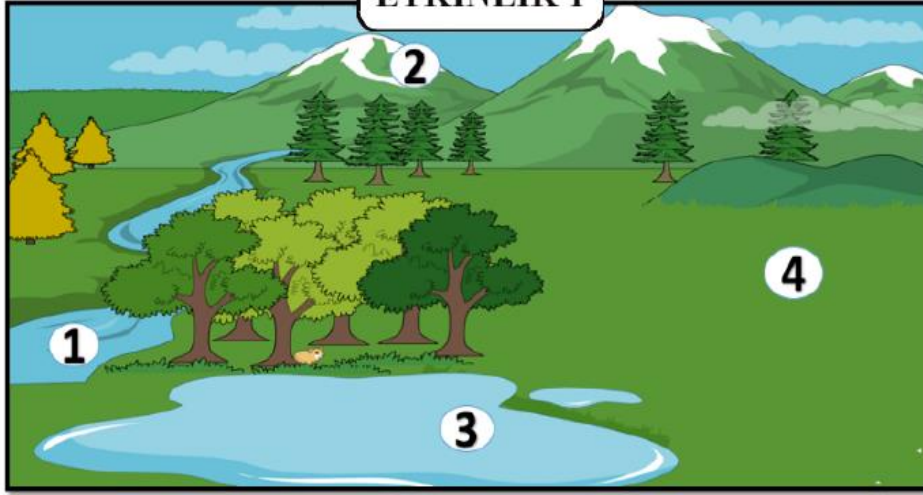

PLATO: Akarsular tarafından derin yarılmış, çevrelerine göre yüksekte olan geniş düzlüklerdir.

ETKİNLİK 1

Yukarıda bazı yeryüzü şekillerinin numaraları verilmiştir. Aşağıdaki yeryüzü şekillerinin karşısına uygun gelecek numarayı yazınız. Numarası olmayan yeryüzü şeklinin karşısına ise "X" işareti koyunuz.

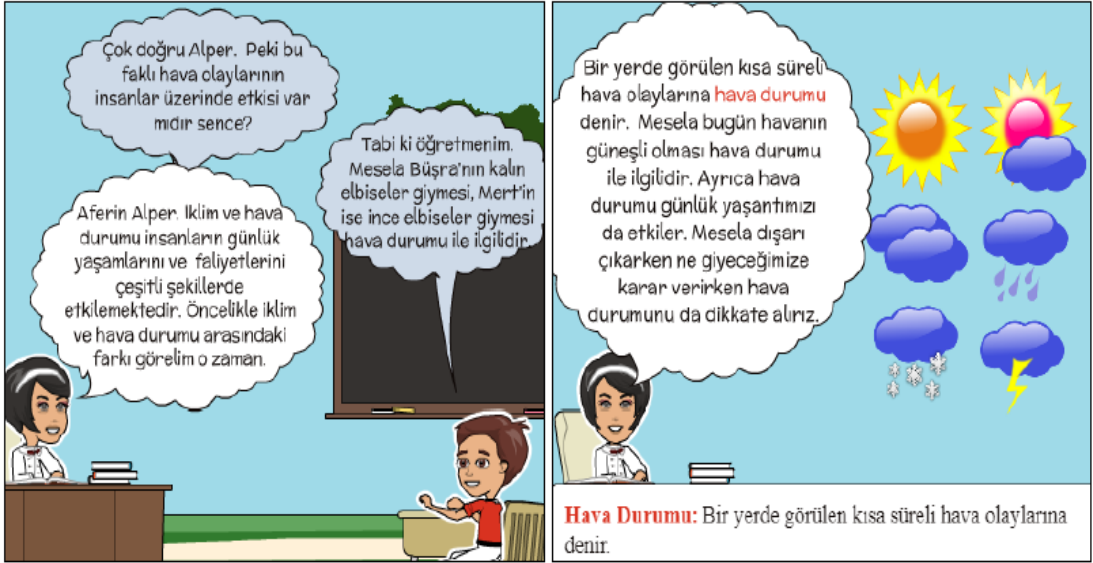
<i>Ova</i>		<i>Dağ</i>	
<i>Akarsu</i>		<i>Ada</i>	
<i>Körfez</i>		<i>Göl</i>	

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

<i>Yarımada</i>	<i>Vadi</i>	<i>Akarsu</i>	<i>Ova</i>
<i>Dağ</i>	<i>Ada</i>	<i>Körfez</i>	<i>Plato</i>

- 1- Üç tarafı sularla çevrili kara parçasına _____ denir.
- 2- Akarsular tarafından derin yarılmamış çevresine göre yüksekte olan geniş düzlüklere _____ denir.
- 3- _____, akarsuyun yatağını aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şeklidir.
- 4- _____, denizin kara içerisine sokulmuş parçasıdır.

Çocuklar iklim hava durumundan farklıdır. Hava durumu; gün, hafta gibi kısa süreli hava olayları ile ilgilidir. Ancak iklim bir yerdeki hava olaylarının 30-40 yıl gibi uzun yıllara dayanan ortalama durumudur.

İklim: Bir yerde hava olaylarının uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama durumdur.

	HAVA DURUMU	İKLİM
Antalya'da hava bugün güneşli.		
Erzurum'da kışlar kar yağışlı geçer.		
Üç gün boyunca hava yağmurlu olacaktı.		
İstanbul'da bugün yağmur yağıyor.		
Akdeniz yazları sıcaktır.		

Şimdi tahtada yazan cümleleri uygun seçenikle eşleştirelim çocuklar.

Öğretmenim ülkemizde niye farklı iklim tipleri görülür?

Ülkemizde yükselti, denize yakınlık ve rüzgarlar gibi etmenlerden dolayı üç farklı iklim tipi görülür Alper.

Ülkemizde Görülen İklim Tipleri

- 1- Akdeniz İklimi
- 2- Karadeniz İklimi
- 3- Karasal İklim

Ülkemizde hangi iklim tipleri görülmektedir peki öğretmenim?

Ülkemizde Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi ve karasal iklim olmak üzere üç farklı iklim tipi görülür Alper. Şimdi nereelerde görüldüğünü öğrenelim :)

Çocuklar resimde iklim tiplerinin ülkemizde dağılımını görüyoruz. Şimdi iklim tiplerinin özelliklerini, o bölgelerde yaşayan insanlardan dinleyelim

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

- * Yayılma alanı en fazla olan iklim tipi **karasal iklimdir**.
- * Yalnızca **Marmara Bölgesinde** üç iklim tipi de görülmektedir.
- Bundan dolayı iklim çeşitliliği en fazla olan bölgemiz Marmara Bölgesidir

KARASAL İKLİM

Arkadaşlar benim adım Büşra ve Erzurum'da yaşıyorum. Size yaşadığım yerde görülen **Karasal İklimi** anlatacağım. Öncelikle Karasal iklimin ülkemizde nerelede görüldüğüne bakalım.

Arkadaşlar karasal iklim ülkemizin kıyı kesimlerinden uzak iç bölgelerinde görülmektedir. Ayrıca ülkemizde yayılma alanı en geniş olan iklim tipidir. Şimdi karasal iklimin özelliklerini görelim

Arkadaşlar karasal iklimin görüldüğü yerlerde yazlar sıcak ve kurak geçer.

Kışlar ise soğuk ve yağışlıdır. Yağışlar genellikle kar yağışı şeklinde görülür.

Karasal iklimin bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren ve yaz sıcaklarıyla kuruyan otlardan oluşan **bozkırlardır** arkadaşlar.

Karasal iklimin görüldüğü yerlerde **buğday, şeker pancarı ve arpa** yetiştirilir. Bu bitkiler yetiştirme dönemlerinde yağmura, olgunlaşma döneminde de sığağa ihtiyaç duyarlar.

Arkadaşlar karasal iklimin görüldüğü yerlerde **kerpiç** evler yaygındır. Bunun nedeni ise hava sıcakken evlerin içinin serin, soğukken de sıcak olabilmesidir.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

- * Karasal iklimin görüldüğü yerlerde kar yağışlarından dolayı yollar sık sık kapanmaktadır.
- * Karasal iklimin en yağışlı mevsimleri ilkbahar ve kıştır.

Arkadaşlar karasal iklimin özelliklerini gördük. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. Görüşmek üzere :)

AKDENİZ İKLİMİ

Merhaba arkadaşlar. Benim adım Mert ve Antalya'da yaşıyorum. Size yaşadığım yerde görülen **Akdeniz iklimini** anlatacağım. Öncelikle Akdeniz ikliminin ülkemizde nereelerde görüldüğünü göstermek istiyorum.

Arkadaşlar Akdeniz iklimi; Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinin kıyı ve kıyıya yakın kesimlerinde görülmektedir. Şimdi de Akdeniz ikliminin özelliklerine göz atalım.

Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde yazlar **sıcak ve kuraktır.**

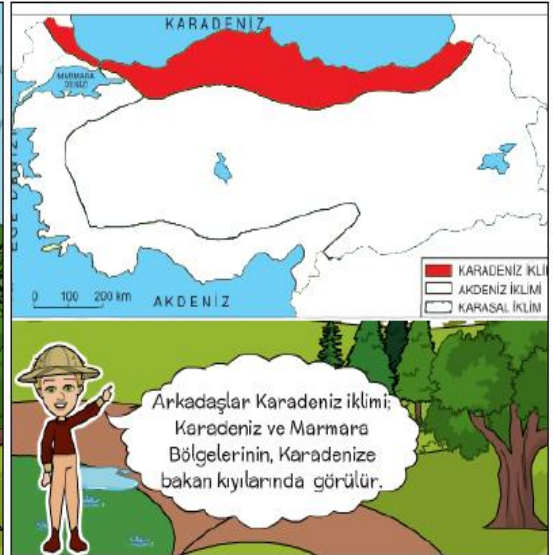

Kışlar ise **ılık ve yağışlıdır.** Yağışlar genellikle yağmur şeklindedir.

Akdeniz ikliminin bitki örtüsü kısa boylu çalılardan ve ağaçlardan oluşan **makilerdir.**

Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde **her mevsim yağışlı ve ılıman** geçer. Ayrıca Karadeniz ikliminin bitki örtüsü **gür ormanlardır.**

Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde fazlaca yetiştirilen tarım ürünleri ; fındık, çay ve mısırdır.

Yaşadığımız yerde bitki örtüsü ormandır. Bu yüzden kırsal kesimdeki evler genellikle **ahşaptan** yapılır.

Ayrıca Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde yayla turizmi gelişmiştir.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

- *Karadeniz ikliminde en fazla yağış **sonbaharda** düşer.
- *Çay üretimi için bolca yağışa ihtiyaç olduğu için ülkemizde yalnızca Karadeniz Bölgesinin doğusunda yetişir.

Arkadaşlar, Karadeniz ikliminin özelliklerini gördük beni dinlediğiniz için teşekkür ederim görüşmek üzere :)

<p>GİYİM</p>	<p>KONUT TİPİ</p>	<p>BİTKİ ORTUSU</p>
<p>TURİZM</p>	<p>Karasal İklim</p> <p>Akdeniz İklimi</p> <p>Karadeniz İklimi</p>	

Çocuklar ülkemizde görülen iklim tiplerinin özelliklerini arkadaşlarımız anlattı. Son olarak, arkamdaki resimlerde iklimin insan hayatını nasıl etkilediği gösterilmektedir. Bunların yanında iklim; ulaşım, beslenme ve tarım gibi faaliyetleri de etkiler.

ETKİNLİK 1

Yukarıdaki harıtaıa bakarak aşığıdaki bilgilerin doğru ya da yanlış olduklarını işaretleyiniz.

	DOĞRU	YANLIŞ
Türkiye'de yayılma alanı en fazla olan iklim tipi karasal iklimdir.		
Akdeniz iklimi, yalnızca Akdeniz kıyılarında görülmektedir.		
Marmara bölgesinde üç iklim tipi birden görülmektedir.		
Ülkemizin iç kesimlerinde Karasal iklim görülür.		

ETKİNLİK 2

Aşığıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

Maki	Kerpiç	Karadeniz	Karasal
Bozkır	Taş	Çay	Turuncğil

- _____, Akdeniz ikliminin bitki örtüsüdür:
- _____, ülkemizde yalnızca Karadeniz bölgesinde yetiştirilmektedir.
- Karasal iklimin görüldüğü yerlerde _____ evler yaygındır.
- Semsiye ülkemizde en çok _____ bölgesinde kullanılır.

Dersimiz sona ermiştir. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim :)

EK-4. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzin Yazısı

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.18954568
Konu : Anket Uygulaması

10.11.2017

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Orhan ÜNAL'ın "Sosyal Bilgiler Dersinde Web 2.0 Aracı Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi " adlı araştırmasını, İlimiz Muratpaşa İlçesi Namık Kemal ve Kepez İlçesi Ersoy Ortaokulunda uygulama isteği ile ilgili 27/10/2017 tarih ve 38940 sayılı yazısı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 09/11/2017 tarihinde incelenerek "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "Sosyal Bilgiler Dersinde Web 2.0 Aracı Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi" isimli araştırmasını, İlimiz Muratpaşa İlçesi Namık Kemal ve Kepez İlçesi Ersoy Ortaokulunda öğrenim görmekte olan 5. ve 6. sınıf öğrencilerine, Okul Müdürlüklerinin bilgisi, takibi ve sorumluluğunda, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun iki örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 23/02/2015 tarih ve 5347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Erhan BAYDUR
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
10.11.2017

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Orhan ÜNAL
Doğum Yeri ve Tarihi : Alanya, 28.01.1993

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü (2010-2011)
Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü (2011-2014)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı (2015-2018)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : Demirkaya H. ve Ünal O. (2018). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kamu Hizmeti Motivasyonu Algıları ve Sosyal Adalet İdealleri", Turkish Studies, vol. 13, pp. 455-474,
Demirkaya H. ve Ünal O. (2017) "An Investigation of Social Sciences Student Teachers' Reflections on Contracted Teacher Practice", IJSSR - International Journal of Social Science Research, vol. 6, pp. 24-36,

İş Deneyimi

Stajlar : Meryem Mustafa Ege Ortaokulu (2014)
Çalıştığı Kurumlar : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Görevlisi (2016-2018)

İletişim

E-Posta Adresi : orhanunal07@hotmail.com

Tarih : 01.07.2018

İNTİHAL RAPORU

THESIS ORHAN

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

ORJİNALLİK RAPORU

% **15**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **13**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **12**

YAYINLAR

% **10**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	Submitted to Afyon Kocatepe University Öğrenci Ödevi	% 1
3	www.tebd.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	% 1
5	efd.mehmetakif.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
7	www.joucer.com İnternet Kaynağı	% 1
8	www.dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
9	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1